ĢENERĀLADVOKĀTA MIHALA BOBEKA [*MICHAL BOBEK*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2021. gada 20. maijā [1]

Apvienotās lietas no C-748/19 līdz C-754/19

Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim
pret
WB (C-748/19)
un
Prokuratura Rejonowa Warszawa-Żoliborz w Warszawie
pret
XA,
YZ (C-749/19),
un
Prokuratura Rejonowa Warszawa-Wola w Warszawie
pret
DT (C-750/19),
un
Prokuratura Rejonowa w Pruszkowie
pret
ZY (C-751/19),
un
Prokuratura Rejonowa Warszawa-Ursynów w Warszawie
pret
AX (C-752/19),
un
Prokuratura Rejonowa Warszawa-Wola w Warszawie
pret
BV (C-753/19),
un
Prokuratura Rejonowa Warszawa-Wola w Warszawie
pret
CU (C-754/19),
piedaloties
Pictura Sp. z o.o.

[1] Oriģinālvaloda – angļu.

(*Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa, Polija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Savienības tiesību principi – Tiesu varas neatkarība – LES 19. panta 1. punkta otrā daļa – Direktīva (ES) 2016/343 – Iztiesāšanas sastāvs krimināllietās, kurā ietilpst tieslietu ministra norīkoti tiesneši – Lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamība – Rīkojumu par prejudiciālā jautājuma uzdošanu izdevušā iztiesāšanas sastāva neatkarība – LES 19. panta 1. punkta robežas – Jēdziens "tiesa" LESD 267. panta izpratnē – Jautājuma atbilstība un nepieciešamība – Nevainīguma prezumpcija

I. Ievads

1. Šīs lietas raisa ļoti nozīmīgus jautājumus par to, vai ir pieņemami jautājumi, kas uzdoti prejudiciāla nolēmuma saņemšanai, par prasību par tiesu varas neatkarību saskaņā ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu. Tiesa ir aicināta precizēt LES 19. panta 1. punkta robežas, it īpaši, ievērojot nesenos nolēmumus lietās A. K. u.c.; *Miasto Łowicz*; *Maler* un *Land Hessen*[2].

2. Šīs lietas raisa arī svarīgu jautājumu pēc būtības: vai Savienības tiesībām ir pretrunā valsts tiesību normas, saskaņā ar kurām tieslietu ministrs, kurš vienlaikus ir arī ģenerālprokurors, drīkst, pamatojoties uz publiski nepieejamiem kritērijiem, pēc saviem ieskatiem norīkot tiesnešus uz augstākas instances tiesām uz nenoteiktu laiku un jebkurā brīdī izbeigt šo norīkojumu?

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

3. LES 2. panta redakcija ir šāda:

"Savienība ir dibināta, pamatojoties uz vērtībām, kas respektē cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības, tostarp minoritāšu tiesības. Šīs vērtības dalībvalstīm ir kopīgas sabiedrībā, kur valda plurālisms, tolerance, taisnīgums, solidaritāte un kur nav diskriminācijas, kā arī valda sieviešu un vīriešu līdztiesība."

4. Saskaņā ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu "dalībvalstis nodrošina tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ir pietiekami efektīvi tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības".

5. Saskaņā ar LESD 267. pantu tikai dalībvalsts "tiesa" var iesniegt Eiropas Savienības Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

[2] Spriedumi, 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982; turpmāk tekstā – "A. K. u.c."); 2020. gada 26. marts, *Miasto Łowicz* un *Prokurator Generalny* (C-558/18 un C-563/18, EU:C:2020:234; turpmāk tekstā – "*Miasto Łowicz*"); 2020. gada 9. jūlijs, *Land Hessen* (C-272/19, EU:C:2020:535; turpmāk tekstā – "*Land Hessen*"); un rīkojums, 2020. gada 2. jūlijs, *S.A.D. Maler und Anstreicher* (C-256/19, EU:C:2020:523; turpmāk tekstā – "*Maler*").

6. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") VI sadaļā "Tiesiskums" ir iekļauts 47. pants "Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu", kurā ir noteikts:

"Ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas garantētas Savienības tiesībās, tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, ievērojot nosacījumus, kuri paredzēti šajā pantā.

Ikvienai personai ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā. [..]

[..]"

7. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā [3], 22. apsvērums ir formulēts šādi:

"Pierādīšanas pienākums, lai noteiktu aizdomās turētā un apsūdzētā vainu, gulstas uz apsūdzību, un jebkuras šaubas būtu jātulko par labu aizdomās turētajam vai apsūdzētajam. Nevainīguma prezumpcija tiktu pārkāpta gadījumā, ja pierādīšanas pienākums tiktu pārlikts no apsūdzības uz aizstāvību, neskarot [..] tiesu iestāžu neatkarību, kad tā izvērtē aizdomās turētā vai apsūdzētā vainu [..]."

8. Saskaņā ar Direktīvas 2016/343 6. pantu "Pierādīšanas pienākums":

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka pienākums pierādīt aizdomās turēto vai apsūdzēto vainu ir apsūdzībai. [..]

2. Dalībvalstis nodrošina, ka visas šaubas par personas vainu tiek tulkotas par labu aizdomās turētajam vai apsūdzētajam, tostarp gadījumos, kad tiesa izvērtē to, vai persona būtu jāattaisno."

B. Polijas tiesības

9. *Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych* (2001. gada 27. jūlija Likums par vispārējās jurisdikcijas tiesu organizāciju; turpmāk tekstā – "Likums par vispārējās jurisdikcijas tiesu organizāciju") [4] 77. pants ir formulēts šādi:

"§ 1 Tieslietu ministrs var norīkot tiesnesi ar viņa piekrišanu tiesas spriešanas funkcijas pildīšanai vai administratīvu uzdevumu veikšanai:

1) uz citu tādas pašas vai zemākas instances tiesu vai īpaši pamatotos gadījumos – uz augstākas instances tiesu, ņemot vērā vispārējās jurisdikcijas tiesas personāla racionālu izmantošanu un vajadzības, kas izriet no dažādu tiesu darba slodzes,

[..]

– uz noteiktu laiku, kas nedrīkst pārsniegt divus gadus, vai uz nenoteiktu laiku.

[..]

[3] OV 2016, L 65, 1. lpp.

[4] Konsolidētā redakcija ir publicēta 2019. gada *Dz. U.*, 52. pozīcija, ar grozījumiem.

§ 4 Ja tiesnesis, pamatojoties uz 1. punkta 2., 2.a un 2.b apakšpunktu un 2.a punktu, ir norīkots uz nenoteiktu laiku, šā tiesneša norīkojumu var atcelt vai attiecīgā persona var atkāpties no amata, kurā tā ir norīkota, trīs mēnešus iepriekš iesniedzot paziņojumu. Citos tiesneša norīkošanas gadījumos, lai viņu atceltu vai viņš atkāptos no amata, šāds iepriekšējs paziņojums nav nepieciešams.

[..]"

10. Saskaņā ar *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego* (1997. gada 6. jūnija likums – Kriminālprocesa kodekss; turpmāk tekstā – "Kriminālprocesa kodekss")[5] 30. panta 2. punktu "apelācijas tiesa pieņem nolēmumu viena tiesneša sastāvā vai triju tiesnešu sastāvā, ja pārsūdzēto lēmumu nav pieņēmusi tiesa viena tiesneša sastāvā vai ja lietas sarežģītības vai nozīmības dēļ tiesas priekšsēdētājs ir uzdevis lietu skatīt triju tiesnešu sastāvā, ja vien tiesību aktos nav noteikts citādi".

11. Saskaņā ar Kriminālprocesa kodeksa 41. panta 1. punktu "tiesnesi atstata, ja pastāv apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti skatāmajā lietā".

III. Fakti, tiesvedība valsts tiesās un prejudiciālie jautājumi

12. Šeit skatītos lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu ir iesniegusi *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa, Polija) X krimināllietu apelācijas nodaļas iztiesājošā sastāva priekšsēdētāja saistībā ar septiņām krimināllietām, kas tiek skatītas minētajā tiesā. Saskaņā ar rīkojumiem par prejudiciālo jautājumu uzdošanu šie kriminālprocesi attiecas uz vairākiem kriminālpārkāpumiem, kas noteikti Krimināl kodeksā[6] un Nodokļu krimināl kodeksā[7].

13. Iesniedzējtiesa uzskata, ka Savienības tiesībās ir reglamentētas šīs tiesvedības. Tā norāda, ka Polijas tiesām saskaņā ar Direktīvas 2016/343 3. un 6. pantu ir jānodrošina, ka aizdomās turētie un apsūdzētie tiek uzskatīti par nevainīgiem, kamēr nav pierādīta viņu vaina saskaņā ar tiesību aktiem, un ka ir jāpiemēro atbilstoši standarti attiecībā uz pierādīšanas pienākuma sadalījumu. Saskaņā ar 6. pantu, lasot to kopā ar minētās direktīvas 22. apsvērumu, nevainīguma prezumpcija nedrīkst apdraudēt tiesnešu neatkarību.

14. Minētā tiesa norāda – katrā iztiesāšanas sastāvā, kam uzdots skatīt attiecīgās pamatlietas, ir tiesnese, kas iesniegusi lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, – priekšsēdētājas statusā – un divi citi tiesneši. Visās šajās lietās "citi" tiesneši ir tiesneši, kas norīkoti no zemākas instances tiesas ar tieslietu ministra/ģenerālprokurora saskaņā ar Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesu organizāciju 77. pantu pieņemtu lēmumu (turpmāk tekstā – "norīkotie tiesneši"). Turklāt saskaņā ar iesniedzējtiesas sniegtajiem skaidrojumiem daži norīkotie tiesneši ieņem arī "disciplinārā pārstāvja" amatu, kas tiek piesaistīts *Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych* (par vispārējās jurisdikcijas tiesu tiesnešu disciplinārlietām atbildīgā amatpersona).

5 Konsolidētā redakcija ir publicēta 2020. gada *Dz. U.*, 30. pozīcija.

6 *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny* (1997. gada 6. jūnija Likums, ar kuru izveido Krimināl kodeksu, konsolidētā redakcija, 2019. gada *Dz. U.*, 1950. pozīcija) 200., 280., 177. un 296. pants.

7 *Ustawa z dnia 10 września 1990 r. – Kodeks karny skarbowy* (1990. gada 10. septembra Likums, ar kuru izveido Nodokļu krimināl kodeksu, konsolidētā redakcija, 2020. gada *Dz. U.*, 19. pozīcija) 62. panta 2. punkts.

15. Iesniedzējtiesai ir šaubas, vai Savienības tiesībām atbilst atsevišķas valsts tiesību normas, kas piešķir tieslietu ministram/ģenerālprokuroram pilnvaras norīkot tiesnešus augstākas instances tiesās uz nenoteiktu laiku un jebkurā brīdī pēc saviem ieskatiem izbeigt šo norīkojumu (turpmāk tekstā – "attiecīgās valsts tiesību normas"). Proti, iesniedzējtiesa uzskata, ka šīs tiesību normas var būt pretrunā prasībai par valsts tiesu varas neatkarību, kas izriet no LES 19. panta 1. punkta, lasot to kopsakarā ar LES 2. pantu.

16. Šādos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa) nolēma apturēt tiesvedību un katrā no septiņām lietām uzdot Tiesai šādus (identiski formulētus) prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [LES] 19. panta 1. punkta otrā daļa, to aplūkojot kopsakarā ar tā 2. pantu un tajā iekļauto tiesiskuma principu, kā arī Direktīvas [2016/343] 6. panta 1. un 2. punkts, tos aplūkojot kopsakarā ar tās 22. apsvērumu, ir jāinterpretē tādējādi, ka prasības par efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, tostarp tiesu varas neatkarību, un no nevainīguma prezumpcijas izrietošās prasības ir pārkāptas, ja tiesvedība, tāda kā kriminālprocess pret atbilstoši [dažādām Kriminālkodeksa tiesību normām] un par citiem noziedzīgiem nodarījumiem apsūdzēto personu, ir organizēta tādējādi, ka:

– iztiesāšanas sastāvā ietilpst [tiesnesis], kas ar *Minister Sprawiedliwości* (tieslietu ministrs[, Polija]) vienpersoniski pieņemtu lēmumu ir norīkots darbā no tiesas, kas ir par vienu līmeni zemāk hierarhijā, turklāt nav zināmi kritēriji, pēc kuriem vadījies tieslietu ministrs, norīkojot šo tiesnesi, savukārt valsts tiesībās nav paredzēta šāda lēmuma pārbaude tiesā un tieslietu ministram ir ļauts jebkurā brīdī izbeigt tiesneša norīkojumu?

2) Vai pirmajā jautājumā minētās prasības ir pārkāptas, ja attiecībā uz nolēmumu, kas pieņemts tādā tiesvedībā kā pirmajā jautājumā aprakstītā, pusēm ir tiesības izmantot ārkārtas pārsūdzību tādā tiesā kā *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija), kuras nolēmumi saskaņā ar valsts tiesībām nav pārsūdzami, un saskaņā ar valsts tiesībām šīs tiesas struktūrvienības (palātas), kuras kompetencē ir izskatīt pārsūdzību, priekšsēdētājam ir noteikts pienākums iedalīt lietas atbilstoši šīs palātas tiesnešu sarakstam alfabētiskā secībā, skaidri aizliedzot izlaist jebkuru tiesnesi, un lietu iedalīšanā piedalās arī persona, kas iecelta amatā pēc tādas koleģiālās institūcijas priekšlikuma kā *Krajowa Rada Sądownictwa* (Valsts tiesu padome[, Polija]), kuras sastāvā ir tiesneši:

a) kurus ievēlē parlamenta palāta, kas balso kopumā par kandidātu sarakstu, kuru parlamenta komisija iepriekš ir sagatavojusi no parlamenta frakciju vai šīs palātas institūcijas izvirzītajiem kandidātiem, pamatojoties uz tiesnešu vai pilsoņu grupu priekšlikumiem, – līdz ar to ievēlēšanas procedūras gaitā kandidātus trīs reizes atbalsta politiķi;

b) kuriem šajā institūcijā ir vairākums, kas ir pietiekams, lai pieņemtu lēmumu, ar ko tiek iesniegti priekšlikumi par iecelšanu tiesnešu amatos, un citus saistošus lēmumus, kas paredzēti valsts tiesībās?

3) Kādas sekas no Savienības tiesību, tostarp pirmajā jautājumā minēto normu un prasību, skatpunkta ir tiesas nolēmumam, kas pieņemts tādā tiesvedībā kā pirmajā jautājumā aprakstītā, un tiesas nolēmumam, kas pieņemts tiesvedībā [*Sąd Najwyższy*, Augstākajā tiesā], ja tā pieņemšanā piedalās persona, par kuru ir runa otrajā jautājumā?

4) Vai atbilstoši Savienības tiesībām, tostarp pirmajā jautājumā minētajām normām, trešajā jautājumā minēto nolēmumu sekas ir atkarīgas no tā, vai konkrētā tiesa ir lēmusi par labu vai par sliktu apsūdzētajam?"

17. Ar Tiesas priekšsēdētāja 2019. gada 25. oktobra lēmumu lietas no C-748/19 līdz C-754/19 tika apvienotas rakstveida un mutvārdu procesā, kā arī galīgā sprieduma pasludināšanai.

18. Ar Tiesas priekšsēdētāja 2019. gada 2. decembra lēmumu iesniedzējtiesas pieteikums, lai šie lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu tiktu izskatīti paātrinātā tiesvedībā atbilstoši Tiesas Reglamenta 105. panta 1. punktam, tika noraidīts.

19. 2020. gada 31. jūlijā Tiesa nosūtīja iesniedzējtiesai informācijas pieprasījumu, uz kuru tā atbildēja ar 2020. gada 3. septembra vēstuli.

20. Rakstveida apsvērumus iesniedza *Prokuratura Regionalna w Warszawie* (Apgabala prokuratūra Varšavā), *Prokuratura Regionalna w Lublinie* (Apgabala prokuratūra Ļubļinā), Polijas valdība un Eiropas Komisija.

IV. Analīze

21. Šie secinājumi ir strukturēti šādi. Pirmkārt, aplūkošu ieinteresēto personu iesniegtos iebildumus par kompetenci un pieņemamību (A). Norādot, ka saskaņā ar Tiesas tradicionālo pieeju un tās judikatūru iesniedzējtiesas pirmais jautājums patiešām ir pieņemams, otrkārt, pievērsīšos jautājumam, kas ir iebildumu par Tiesas kompetenci un uzdoto jautājumu pieņemamību pamatā, proti, LES 19. panta 1. punkta otrā daļas būtībai un robežām (B). Visbeidzot pēc būtības izvērtēšu iesniedzējtiesas pirmo uzdoto jautājumu attiecībā uz tiesnešu norīkošanas sistēmu, kas ietekmē iztiesāšanas sastāvus, kuri aicināti izskatīt pamatlietas (C).

A. Par kompetenci un pieņemamību

22. Daži lietas dalībnieki, kas iesnieguši apsvērumus, iebilstot par Tiesas kompetenci un/vai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību, ir izvirzījuši vairākus argumentus. Lai arī šie dalībnieki savus argumentus abos jautājumos ir apvienojuši, es tomēr tos izskatīšu atsevišķi.

23. Vispirms aplūkošu argumentus attiecībā uz Tiesas kompetenci, ar kuriem, manuprāt, var ātri tikt galā (1). Pēc tam pievērsīšos vairākiem argumentiem, kas izvirzīti saistībā ar visu lūgumu kopumā vai – konkrētāk – atsevišķu jautājumu pieņemamību. Daži argumenti tiešām raisa visai sarežģītus jautājumus, kas ir jāizvērtē sīkāk (2).

1. Par Tiesas kompetenci

24. Polijas valdība, *Prokuratura Regionalna w Warszawie* un *Prokuratura Regionalna w Lublinie* apgalvo, ka Tiesas kompetencē nav atbildēt uz uzdotajiem jautājumiem. Tās uzskata, ka tieslietu organizācija un, precīzāk, tādi jautājumi kā tiesnešu iecelšana amatā, iztiesāšanas sastāvs, tiesnešu norīkošana no vienas tiesas uz citu un valsts tiesu lēmumu tiesiskās sekas – visi šie jautājumi ir dalībvalstu ekskluzīva kompetence. Ciktāl pamatlietas attiecas uz valsts krimināltiesībām jomās, kas nav saskaņotas Savienības līmenī, šīs lietas, minēto dalībnieku ieskatā, esot Polijas pilnīgi iekšējas lietas.

25. Turklāt *Prokuratura Regionalna w Warszawie* un *Prokuratura Regionalna w Lublinie* uzskata, ka šāda nostāja izriet arī no Tiesas sprieduma *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* [8] 29. punkta. Dažās minētā sprieduma valodu versijās, kas nav angļu valodas versija, esot norādīts – lai LES 19. panta 1. punkts būtu piemērojams, dalībvalstij konkrētā gadījumā ir jārīkojas jomā, uz kuru attiecas Savienības tiesības.

26. Manuprāt, šie argumenti nav atbalstāmi.

27. Pirmkārt, kā Tiesa ir konsekventi nospriedusi, lai gan tieslietu organizācija dalībvalstīs ir šo dalībvalstu kompetencē, tomēr, īstenojot šo kompetenci, dalībvalstīm ir jāievēro pienākumi, kas tām izriet no Savienības tiesībām, tostarp tie, kas izriet no LES 2. panta un 19. panta 1. punkta [9]. Šie pienākumi var attiekties uz jebkuru pazīmi, kas raksturo valsts struktūras vai procedūras, kuras tiek izmantotas Savienības tiesību izpildei valsts līmenī. Šeit skatīto lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets ir saistīts tieši ar dalībvalstu pienākumiem, kas izriet no minētajām tiesību normām, un ar to, vai ar attiecīgajām valsts tiesību normām faktiski tiek izpildīti šie pienākumi. Tādējādi Tiesas kompetencē ir interpretēt LES 2. pantu un 19. panta 1. punktu un sniegt nolēmumu par uzdotajos jautājumos rosinātajiem aspektiem [10].

28. Otrkārt, pretēji tam, ko apgalvo *Prokuratura Regionalna w Warszawie* un *Prokuratura Regionalna w Lublinie*, es nesaskatu nekādu nozīmīgu atšķirību starp Tiesas sprieduma *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* 29. punkta dažādām valodu versijām, tostarp, būtiskākais, portugāļu valodas versiju, jo tā bija tiesvedības valoda. Minētais fragments attiecas uz LES 19. panta 1. punkta otrās daļas piemērošanas jomas un Hartas piemērošanas jomas atšķirībām. Tiesa norādīja, ka LES 19. panta 1. punkts ir piemērojams visās "jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības", ņemot vērā, ka minētajā tiesību normā nav ietverti ierobežojumi, piemēram, tādi, kas noteikti Hartas 51. panta 1. punktā. Minētajā lietā Tiesa sīkāk neprecizēja šo jautājumu [11].

29. Tomēr šā fragmenta precīzā jēga tika skaidri norādīta turpmākajā Tiesas judikatūrā. Abu minēto tiesību normu materiālās piemērošanas jomu atšķirības nozīmē, ka LES 19. panta 1. punkts ir piemērojams, kad valsts iestāde *drīkst* lemt kā tiesa par jautājumiem, kas attiecas uz Savienības tiesību piemērošanu vai interpretāciju un kas tādējādi ietilpst jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības [12]. Citiem vārdiem, valsts tiesām ir jāatbilst minētajā tiesību normā noteiktajiem standartiem, tām lemjot par jautājumiem, kurus reglamentē Savienības tiesības. Savukārt nav nepieciešams, lai konkrētās attiecīgās lietas faktiski attiektos uz Savienības tiesībām.

30. Izskatāmajās lietās nav šaubu, kā to pareizi atzīmējusi Komisija, ka tiesu iestāde, kuras neatkarība ir strīda jautājums šajā tiesvedībā, proti, *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa), ir iestāde, kas var tikt aicināta lemt tiesas statusā par jautājumiem, kuri attiecas uz Savienības tiesību piemērošanu vai interpretāciju. Turklāt visi ir vienisprātis, ka Tiesas kompetencē ir interpretēt Direktīvas 2016/343 noteikumus, kā arī LES 2. pantu un 19. panta 1. punktu.

8 Spriedums, 2018. gada 27. februāris (C-64/16, EU:C:2018:117).

9 Šajā nozīmē skat. spriedumu A. K. u.c., 75., 84. un 86. punkts un tajos minētā judikatūra.

10 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2017. gada 7. marts, X un X (C-638/16 PPU, EU:C:2017:173, 37. punkts); A. K. u.c., 74. punkts; *Land Hessen*, 41. punkts; un 2021. gada 2. marts, A.B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība) (C-824/18, EU:C:2021:153, 69. punkts).

11 Detalizētāk šajā nozīmē skat. manus secinājumus lietā *Torubarov* (C-556/17, EU:C:2019:339, 54. punkts).

12 Skat. spriedumus, 2019. gada 24. jūnijs, Komisija/Polija (Augstākās tiesas neatkarība) (C-619/18, EU:C:2019:531, 51. punkts); A. K. u.c., 83. punkts; un 2021. gada 2. marts, A. B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība) (C-824/18, EU:C:2021:153, 111. punkts).

31. Tāpēc Tiesai nepārprotami ir kompetence lemt par šīm lietām.

2. Par pieņemamību

32. Attiecībā uz uzdoto prejudiciālo jautājumu pieņemamību vispirms pievērsīšos iebildumiem pret otro, trešo un ceturto jautājumu, jo, manuprāt, šie jautājumi ir nepieņemami (a). Pēc tam pievērsīšos pirmā jautājuma pieņemamībai, kas savukārt ir jāapspriež sīkāk (b).

33. Tomēr, pirms sāku šo analīzi, vispirms ir jāizvērtē iebildums konkrēti par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību lietā C-754/19. *Prokuratura Regionalna w Warszawie* norāda, ka iesniedzējtiesa neapturēja tiesvedību lietā, saistībā ar kuru tika iesniegts minētais lūgums, un faktiski pēc tam pieņēma galīgo lēmumu 2019. gada 11. decembrī.

34. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, ja strīds vairs nav izskatīšanā iesniedzējtiesā un tādējādi atbilde uz uzdoto prejudiciālo jautājumu vairs nav izmantojama strīda atrisināšanai, Tiesai ir jāatzīst, ka nav nepieciešams sniegt nolēmumu par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu [13].

35. Attiecīgi, ja – kā apgalvo *Prokuratura Regionalna w Warszawie* – pamattiesvedība lietā C-754/19 faktiski netika apturēta un galīgais lēmums ir pieņemts, lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir zaudējis savu nolūku. Šādos apstākļos Tiesai vairs nebūtu jālemj par minētajā lietā uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem.

36. Tomēr iesniedzējtiesa nav nedz informējusi Tiesu par to, ka būtu radies attiecīgais fakts, nedz arī atsaukusi savu lūgumu. Turklāt, tā kā minētajā lietā uzdotie prejudiciālie jautājumi ir *identiski* tiem, kas uzdoti pārējās šajos secinājumos skatītajās attiecīgajās sešās lietās, par kurām nav strīda, ka tās joprojām izskata valsts tiesa, nav vajadzības šo jautājumu skatīt sīkāk.

37. Tāpēc tagad pievērsīšos konkrētajiem izvirzītajiem argumentiem par dažādu uzdoto prejudiciālo jautājumu pieņemamību.

a) Par otro, trešo un ceturto jautājumu

38. Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai noteiktas Savienības tiesību normas ir pārkāptas apstākļos, kad dalībniekiem ir iespēja izmantot ārkārtas pārsūdzību pret spriedumu, kas jātaisa pamatlietā, ja šī pārsūdzība ir jāizskata tiesai – *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) –, par kuras neatkarību iesniedzējtiesa pauž šaubas.

39. Trešais jautājums ir par to, kādas tiesiskās sekas būs lēmumam, kuru pieņems iesniedzējtiesa, kā arī *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) nolēmumiem iespējamā apelācijas tiesvedībā, kas galu galā varētu tikt ierosināta pret lēmumiem, kuri jāpieņem pamatlietā.

40. Ciešā saistībā ar šo jautājumu ar ceturto jautājumu tiek vaicāts, vai saskaņā ar Savienības tiesībām sekas, kuras rada *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) spriedums, kas pieņemts šajā ārkārtas pārsūdzībā, ir atkarīgas no tā, vai minētā tiesa ir lēmusi par labu vai par sliktu apsūdzētajam.

41. Atbilstoši Polijas valdības, *Prokuratura Regionalna w Warszawie* un *Prokuratura Regionalna w Lublinie*, kā arī Komisijas argumentiem uzskatu, ka šie trīs jautājumi ir nepieņemami.

[13] Skat., piemēram, spriedumus, 2014. gada 3. jūlijs, *Da Silva* (C-189/13, EU:C:2014:2043, 34. un 35. punkts), un 2015. gada 26. februāris, *Matei* (C-143/13, EU:C:2015:127, 38. punkts).

42. Ciktāl minētie jautājumi ir balstīti uz pieņēmumu, ka šajās lietās nākotnē tiks iesniegta ārkārtas pārsūdzība *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa), šie jautājumi ir uzdoti, pamatojoties vienīgi uz *hipotētisku* notikumu. Šajā kontekstā ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu nevar iesniegt, lai iegūtu konsultatīvus atzinumus par vispārīgiem vai hipotētiskiem jautājumiem [14].

43. Līdzīgi, tā kā arī trešais un ceturtais jautājums attiecas uz iespējamām sekām, ko radīs spriedumi, kurus iesniedzējtiesa pieņems, šie jautājumi ir uzdoti *priekšlaikus* un *nav pietiekami pamatoti*. Tie ir priekšlaicīgi, jo attiecas uz tiesvedību, kura varētu vēlāk norisināties citā tiesā, bet neattiecas uz to tiesvedības posmu, kurā atrodas lietas. Turklāt, kā skaidro iesniedzējtiesa, ja Tiesa nolemtu, ka attiecīgās valsts tiesību normas ir nesaderīgas ar LES 19. panta 1. punktu, vēl ir pieejami citi risinājumi, lai labotu situāciju. Tāpēc iesniedzējtiesas raisītā problēma varētu arī nekad nematerializēties. Šie jautājumi arī neatbilst Tiesas Reglamenta 94. panta prasībām, jo iesniedzējtiesa nesniedz nekādas ziņas, kā iespējami neatbilstīgais iztiesāšanas sastāvs, kuram varbūt būs jāskata šīs lietas kaut kad nākotnē, var konkrēti ietekmēt to nolēmumu likumību, kuri iesniedzējtiesai būs jāpieņem.

44. Katrā ziņā, neizturoties nevērīgi pret vispārējo nacionālo kontekstu, kas patiešām ir problemātisks un sarežģīts, lai neteiktu vairāk, tomēr ir labi noteiktas robežas, ko tieši drīkst vaicāt lūgumos sniegt prejudiciālu nolēmumu. Izsakoties vienkāršāk, uzdotajiem jautājumiem būtu jāattiecas uz lietu, kas tiek skatīta iesniedzējtiesā (vai uz agrākiem apstākļiem, kas skaidri ir ietekmējuši šo lietu [15]). Pat ja šis nosacījums tiek interpretēts plaši un stiepti Tiesas tradicionālajā judikatūrā, galvenais aspekts ir tas, ka lūgtajām norādēm ir jābūt tādām, kuras iesniedzējtiesa var ņemt vērā nolēmumā, ko tā pieņems. Tie nevar būt minējumi par nākotnes notikumiem, kuri var nekad neīstenoties.

45. Tāpēc, manuprāt, otrais, trešais un ceturtais jautājums patiešām ir nepieņemams.

b) Par pirmo jautājumu

46. Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Savienības tiesībām ir pretrunā valsts tiesību normas, saskaņā ar kurām tieslietu ministrs/ģenerālprokurors drīkst, pamatojoties uz publiski nepieejamiem kritērijiem, pēc saviem ieskatiem norīkot tiesnešus uz augstākas instances tiesām uz nenoteiktu laiku un jebkurā brīdī izbeigt šo norīkojumu. Iesniedzējtiesa it īpaši atsaucas uz LES 19. panta 1. punkta otro daļu, to lasot kopsakarā ar LES 2. pantu un tajā ietverto tiesiskuma principu, kā arī Direktīvas 2016/343 6. panta 1. un 2. punktu, tos lasot kopsakarā ar šīs direktīvas 22. apsvērumu.

47. Saistībā ar šo jautājumu tika izvirzīti vairāki iebildumi. Tie attiecas uz jēdzienu "tiesa" LESD 267. panta izpratnē (1), atbilstību Tiesas Reglamenta 94. panta prasībām (2) un uzdotā prejudiciālā jautājuma nepieciešamību un atbilstību (3). Visus šos jautājumus izvērtēšu pēc kārtas.

[14] Kā nesenāku piemēru skat. spriedumu, 2019. gada 3. oktobris, A u.c. (C-70/18, EU:C:2019:823, 73. punkts un tajā minētā judikatūra).

[15] Šajā nozīmē skat., piemēram, spriedumu, 2019. gada 29. jūlijs, *Torubarov* (C-556/17, EU:C:2019:626). Strikti runājot, iesniedzējtiesas raisītais jautājums attiecas uz pieņēmumu par to, kā valsts administratīvā iestāde rīkotos ar lietu, ja valsts tiesa to anulētu. Tomēr, ņemot vērā, ka valsts administratīvā iestāde jau nav ņēmusi vērā valsts tiesas iepriekšējos lēmumus, lietas izskatīšana *pagātnē* skaidri padarījusi jautājumu par *nākotni* daudz mazāk hipotētisku un pamatotu.

1) Jēdziens "tiesa" LESD 267. panta izpratnē

48. Pirmām kārtām *Prokuratura Regionalna w Warszawie* un *Prokuratura Regionalna w Lublinie* norāda, ka lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu ir iesniegusi viena tiesnese – attiecīgo krimināllietu iztiesājošā sastāva priekšsēdētāja – un nevis pats iztiesājošais sastāvs. Tās apgalvo, ka saskaņā ar Kriminālprocesa kodeksa 29. panta 1. punktu apelācijas tiesvedības, piemēram, tās, par kurām ir runa šajā lietā, iztiesā triju tiesnešu sastāvs, izņemot īpašus likumā noteiktus apstākļus. Šo īpašo apstākļu, to ieskatā, šajā lietā nav. Tāpēc iesniedzējiestāde neatbilstot prasītajiem nosacījumiem, lai tiktu uzskatīta par "tiesu" LESD 267. panta izpratnē.

49. Neapstrīdēts ir fakts, ka šos lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu ir iesniegusi *Sąd Okręgowy w Warszawie* (*X Wydział Karny Odwoławczy*) (Varšavas apgabaltiesas X krimināllietu apelācijas nodaļa). Rīkojumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu ir norādīts, ka šīs tiesas sastāvā ir iztiesāšanas sastāva priekšsēdētāja, kura arī ir parakstījusi šo rīkojumu.

50. Manuprāt, tas tomēr nav pietiekami, lai *automātiski* uzskatītu, ka šie lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu ir nepieņemami.

51. Pirmkārt, jāpatur prātā, ka jēdzienu "tiesa" LESD 267. panta izpratnē Savienības tiesībās Tiesa vienmēr *definējusi autonomi* neatkarīgi no tā, kāds ir tās nosaukums un kvalifikācija valsts tiesību aktos. Ņemot vērā šos kritērijus, nav šaubu (un neviens dalībnieks faktiski to neapstrīd), ka iesniedzējiestāde atbilst visiem tā sauktajiem *Dorsch* kritērijiem [16], proti, tā ir izveidota ar likumu, tā ir pastāvīga, tās pieņemtie nolēmumi ir saistoši, procedūra tajā notiek atbilstoši sacīkstes principam, tā piemēro tiesību normas un principā ir neatkarīga un objektīva.

52. Otrkārt, jēdziens "tiesa" LESD 267. panta izpratnē ir izvērtēts strukturālajā, *institucionālajā* līmenī. Citiem vārdiem, tas ir izvērtēts, skatoties uz pašu tiesu iestādi, kas iesniedz šo lūgumu, vienlaikus ņemot vērā funkciju, ko šī iestāde ir aicināta pildīt lietas *konkrētajos apstākļos*. Vienkārši runājot, iestāde var būt tiesa pat tad, ja parasti tā rīkojas citā (ar tiesu nesaistītā) statusā [17], un otrādi [18]. Tādējādi nozīmīgākais ir tas, kādas konkrētās funkcijas šī iestāde ir aicināta pildīt pamatlietā. Šajās lietās nav šaubu, ka iesniedzējtiesa rīkojas tiesu iestādes statusā, kad izskata apelācijas sūdzības krimināllietās, kā arī tad, kad, iespējams, pārbauda iztiesāšanas sastāvu, kam jāizskata šādas pārsūdzības. Abas šīs funkcijas tiek veiktas tiesu iestādes statusā.

53. Treškārt, Tiesas judikatūrā konsekventi tiek noteikts, ka Tiesa nevar "pārbaudīt, vai rīkojums par prejudiciālā jautājuma uzdošanu ir pieņemts atbilstoši valsts noteikumiem par tiesu darba organizāciju un procesu" [19]. Saskaņā ar minēto judikatūru "Tiesai ir jāievēro lēmums par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko ir pieņēmusi kādas dalībvalsts tiesa, ja šis lēmums nav atcelts saskaņā ar valsts tiesībās iespējami paredzētajiem tiesību aizsardzības līdzekļiem" [20].

16 Spriedums, 1997. gada 17. septembris, *Dorsch Consult* (C-54/96, EU:C:1997:413, 23. punkts). Nesen – *Land Hessen*, 43. punkts un tajā minētā judikatūra.

17 Skat., piemēram, spriedumu, 2014. gada 17. jūlijs, *Torresi* (C-58/13 un C-59/13, EU:C:2014:2088, 15.–30. punkts).

18 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 31. janvāris, *Belov* (C-394/11, EU:C:2013:48, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

19 Spriedums, 2018. gada 10. decembris, *Wightman* u.c. (C-621/18, EU:C:2018:999, 30. punkts un tajā minētā judikatūra).

20 Spriedums, 2020. gada 16. jūlijs, *Governo della Repubblica italiana* (Itālijas miertiesnešu statuss) (C-658/18, EU:C:2020:572, 61. punkts un tajā minētā judikatūra).

54. Tādējādi no minētā visai skaidri izriet – ja iestāde, kas izdod rīkojumu, ir tiesa, kas rīkojas tiesu iestādes statusā, un abi šie jēdzieni tiek definēti autonomi saskaņā ar Savienības tiesībām, Tiesai nav vēlreiz jāpārbauda visu valsts tiesību procesuālo normu atbilstība, lai noteiktu: vai zīmogs ir pareizs? Vai rīkojums atbilst visām valsts tiesību aktos noteiktajām formālajām un procesuālajām prasībām? Vai visi paraksti ir pareizajā vietā?

55. Droši vien vērts atgādināt, ka šī pieeja un šī judikatūra izriet no lietas *Reina*, kurā lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamība tika apstrīdēta, pamatojoties uz to, ka iesniedzējtiesas sastāvs bijis neatbilstoši veidots [21]. Turklāt lietā *San Giorgio* Tiesa skaidri noraidīja iebildumu, kas bija līdzīgs šajā tiesvedībā sniegtajam. Itālijas valdība bija apstrīdējusi lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību (lūgumu bija iesniedzis iesniedzējtiesas priekšsēdētājs), apgalvojot, ka saskaņā ar valsts tiesību aktiem lēmuma pieņemšana bija tiesas, kas ir pilnā sastāvā, jurisdikcijā. Tiesa ātri vien atmeta šo iebildumu, uzsverot, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ikviena valsts tiesa "ir tiesīga lūgt prejudiciālu nolēmumu [..] neatkarīgi no tā [..], kādā tiesvedības stadijā ir lieta, kuru tā skata, un neatkarīgi no tā, kāda veida lēmumu tā ir aicināta pieņemt" [22].

56. Tiesa nav izmantojusi šo pieeju vienīgi gadījumos, kad lietas izskatīšana *acīmredzami* nav bijusi iesniedzējtiesas kompetencē, kā tas bijis nesenajās *Di Girolamo* lietās [23]. Tomēr izskatāmās lietas skaidri atšķiras no *Di Girolamo* lietām. Netiek apstrīdēts, ka iesniedzējtiesas kompetencē ir skatīt lietas, kas tiek skatītas pamatlietā. Vienīgais jautājums attiecas uz struktūru šajā pašā tiesā, kas ir pilnvarota uzdot Tiesai jautājumu saskaņā ar LESD 267. pantu. Šīs lietas tādējādi daudz vairāk ir salīdzināmas ar tām, ko Tiesa izvērtēja lietās *Reina* un *San Giorgio*.

57. Ceturtkārt, tam, ka iesniedzējtiesa, lai iesniegtu Tiesai jautājumu saskaņā ar LESD 267. pantu, iespējams, nav ņēmusi vērā dažus iekšējos tiesiskās kārtības noteikumus, kā to apgalvo *Prokuratura Regionalna w Warszawie* un *Prokuratura Regionalna w Lublinie*, pat ja tas apstiprinātos, nav nozīmes. Tiesas judikatūrā ir daudz piemēru, kad valsts tiesām saskaņā ar Savienības tiesībām ir ļauts vai pat tiek prasīts neievērot valsts procesuālos noteikumus, kas ierobežo to tiesības iesniegt Tiesai lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu [24].

58. Nesena lieta, kurā situācija bija visai līdzīga šīm lietām, ir lieta A. K. u.c. Minētajā lietā Polijas valdība apgalvoja, ka valsts tiesvedība ir neatbilstoša, jo netika ņemti vērā noteikumi par *tiesas sastāvu un kompetenci*. Valdība minētajā lietā uzskatīja, ka pareizais sastāvs, kam jāskata lieta saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ir tiesnesis, kas lietu izskata vienpersoniski, nevis sastāvs, kurā ietilpa trīs tiesneši, kas nosūtīja jautājumus [25]. Tomēr Tiesa secināja, ka "minētie jautājumi būtībā attiecas tieši uz to, vai, neraugoties uz attiecīgajā dalībvalstī spēkā esošajām valsts tiesību normām par tiesu kompetenču sadalījumu, tādai tiesai kā iesniedzējtiesa atbilstoši šajos jautājumos norādītajām Savienības tiesību normām ir pienākums nepiemērot minētās valsts tiesību normas un attiecīgajā gadījumā uzņemties tiesu jurisdikciju pamatlietās. Spriedums, kurā Tiesa apstiprinātu šāda pienākuma esamību, [..] būtu jāievēro iesniedzējtiesai un visām citām Polijas Republikas iestādēm, un valsts noteikumi par tiesvedības spēkā neesamību vai tiesu kompetenču sadalījumu, uz kuriem atsaucas Polijas Republika, tam nevarētu būt šķērslis" [26].

21 Spriedums, 1982. gada 14. janvāris (65/81, EU:C:1982:6, 6. punkts).

22 Spriedums, 1983. gada 9. novembris, *San Giorgio* (199/82, EU:C:1983:318, 7.–10. punkts).

23 Skat. rīkojumus, 2018. gada 6. septembris, *Di Girolamo* (C-472/17, nav publicēts, EU:C:2018:684), un 2019. gada 17. decembris, *Di Girolamo* (C-618/18, nav publicēts, EU:C:2019:1090).

24 Kā dažus no daudziem skat. spriedumus, 2010. gada 5. oktobris, *Elchinov* (C-173/09, EU:C:2010:581, 21.–32. punkts un tajos minētā judikatūra), un 2013. gada 15. janvāris, *Križan* u.c. (C-416/10, EU:C:2013:8, 62.–73. punkts un tajos minētā judikatūra).

25 Spriedums A. K. u.c., 110. punkts.

26 Turpat, 112. punkts.

59. Piektkārt, ja pieņemtu Polijas valdības izvirzītos iebildumus, atbilstoši kuriem, lai nodrošinātu atbilstību valsts tiesību aktiem, tādu jautājumu, kāds ir šis, drīkst iesniegt tikai pilns iztiesāšanas sastāvs, manuprāt, varētu rasties divas papildu problēmas.

60. No vienas puses, maz ticams, ka jautājumi par atbilstošu iztiesāšanas sastāvu jebkad varētu sasniegt Tiesu vai arī sasniegt to laikus. Proti, tiesneši, kas, iespējams, ir iecelti neatbilstošā veidā, visdrīzāk nepiekritīs vajadzībai uzdot prejudiciālu jautājumu par to, vai viņi ir atbilstoši iecelti attiecīgās lietas izskatīšanai. Tādos apstākļos šāds jautājums varētu rasties vien tad, ja un kad (iespējams, prettiesiskā sastāvā) pieņemtais tiesas nolēmums tiek pārsūdzēts. Tādējādi labākajā gadījumā šis jautājums nonāk Tiesā visai novēloti. Sliktākajā (vai visai reālā) gadījumā tas vispār tajā nekad nenonāk.

61. No otras puses, sekojot Polijas valdības ieteiktajai loģikai, varētu rasties vēl viens paradokss. Ja iesniedzējtiesas paustās šaubas būtu pēc būtības pamatotas, varētu pieņemt, ka viens no šādu iztiesāšanas sastāvu locekļiem nav neatkarīgs. Tādējādi visai mazticamā gadījumā, ja šāds iztiesāšanas sastāva loceklis būtu gatavs parakstīt rīkojumu par prejudiciālā jautājuma uzdošanu, apšaubot pats savu neatkarību, vai tad šāds lūgums būtu pieņemams? Vai tādā sastāvā iesniedzējiestāde izpildītu neatkarības kritēriju, kas piemīt jēdzienam "tiesa" LESD 267. panta izpratnē?

62. Tas skaidri liek uzsvērt divus punktus. Pirmais, atkārtošu, jautājumus par atbilstošu iztiesāšanas sastāvu faktiski diez vai uzdos pats šis sastāvs. Otrais, lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību un LESD 267. panta autonomijas kritēriju padarīt atkarīgu no visu valsts tiesībās noteikto procesuālo elementu izpildes ir ne tikai neloģiski, bet arī sistēmiski bīstami.

63. Sestkārt, tiesnesis, kas iesniedz lūgumu šajā lietā, nav vienkārši *jebkurš* tiesnesis, kas ietilpst lietu iztiesāšanas sastāvā, bet gan šā iztiesāšanas sastāva *priekšsēdētāja*. Tiesu iestāžu priekšsēdētājiem ir ne tikai piešķirtas papildu pilnvaras, bet arī uzlikti papildu pienākumi. Viņi faktiski tiek aicināti rīkoties kā "tiesnešu un visas tiesas kopumā neatkarības un objektivitātes sargi"[27]. Mazākā iztiesāšanas sastāvā vai ja runa ir par īpašām tiesvedībām, šīs funkcijas parasti pilda iztiesāšanas sastāva (vai palātas) priekšsēdētājs, kuram ir pienākums būt sastāva darba priekšgalā un to vadīt[28]. Parasti viņiem ir jāuzrauga gan procedūra, gan viņu vadītā iztiesāšanas sastāva iekšējās apspriedes. Attiecīgi man nešķiet neparasti (nemaz nerunājot, ka tas būtu prettiesiski), ka iesniedzējs tiesnesis, būdams iztiesāšanas sastāva priekšsēdētājs, uzskata par savu pienākumu nodrošināt atbilstošu sastāvu.

64. Visbeidzot, ir vēl viens apsvērums saistībā ar pēdējo punktu: tieši kādai procedūrai faktiski iesniedzējtiesa lūdz Tiesas norādījumus? Protams, viens no veidiem, kā aplūkot šo jautājumu, ir uzskatīt, ka attiecīgā procedūra ir kriminālprocess, ko izskata triju tiesnešu sastāvs, kurš saistībā ar apsūdzību krimināllietā pieņems nolēmumu pēc būtības.

65. Taču uz šo pašu jautājumu var skatīties arī citādā veidā. Uzmanības centrā tad būtu *procedūras konkrētais notikums* un faktiskais nolēmums, kas jāpieņem, reaģējot uz šo notikumu. Tādā gadījumā tiesvedība, attiecībā uz kuru Tiesai tiek lūgti norādījumi, ir nevis *viss kriminālprocess*, bet tikai *sākotnējais jautājums* par atbilstošu sastāvu, kas izskata lietu. Attiecībā uz šo tiesvedības daļu un ņemot vērā to, kāda veida (prejudiciālais) procesuālais nolēmums tajā ir jāpieņem, lūgumu iesniegusī tiesnese, būdama iztiesāšanas sastāva priekšsēdētāja, ir tā, kas faktiski

[27] Skat., piemēram, Eiropas Padome, Eiropas tiesnešu konsultatīvās padomes (*CCJE*) 2016. gada 10. novembra viedoklis Nr. 19 (2016) "Par tiesas priekšsēdētāja lomu" (CCJE(2016)2), 2. lpp.

[28] Ilustrācijai skat. Tiesas Reglamenta 11. panta 4. punktu.

vienpersoniski lemj par šo vispārējās tiesvedības daļu. Saistībā ar šo procedūras sākotnējo notikumu, kas ir jāatrisina, *pirms* lietu var skatīt Savienības tiesībām atbilstošs iztiesāšanas sastāvs, tieši iesniedzēja tiesnese var risināt šo jautājumu, un viņai katrā ziņā tas būtu jādara, pirms var izskatīt lietas.

66. Es, protams, nesaku, ka Tiesai būtu jāpieņem lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu no tiesnešiem (vai iztiesāšanas sastāva), ja pamatprocesā skatīto lietu izskatīšana acīmredzami nav viņu kompetencē, ja viņi neatbilstoši izmanto savu statusu, lai iesniegtu lūgumu saskaņā ar LESD 267. pantu, vai ja viņi neatbilst *Dorsch* kritērijiem. Tomēr izskatāmās lietas neatbilst nevienai no minētajām situācijām – iesniedzējtiesa ir "tiesa" LESD 267. panta izpratnē, tās kompetencē ir skatīt attiecīgās lietas, šīs lietas ir īstas, un jautājums ir ierosināts *in limine litis*.

2) Nepietiekami sīka detalizācija

67. Polijas valdība, kā arī *Prokuratura Regionalna w Warszawie* un *Prokuratura Regionalna w Lublinie* apgalvo, ka lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu neatbilst Reglamenta 94. panta prasībām. Tās apgalvo, ka lūgumos nav pietiekami sīki parādīta saikne starp Savienības tiesību normām, kuru interpretācija tiek lūgta, un izskatāmajām lietām.

68. Šajā saistībā ir jāatzīst, ka vismaz tiktāl, cik prejudiciālais jautājums attiecas uz Direktīvas 2016/343 normām, rīkojumi par prejudiciālu jautājumu izdošanu ir īsi. Varētu apgalvot – valsts tiesa varēja pielikt lielākas pūles, lai paskaidrotu faktiskos apstākļus. Proti, varētu tikt sniegta detalizētāka informācija par to, kā dalībvalstu saistības, kas noteiktas Direktīvas 2016/343 6. pantā attiecībā uz pierādīšanas pienākumu, var ietekmēt attiecīgās tiesvedības pamatlietā.

69. Neatkarīgi no tā nedomāju, ka iesniedzējtiesas "skopumu vārdos" varētu uzskatīt par Reglamenta 94. panta prasību nepietiekamu izpildi. Proti, Direktīva 2016/343 i) ir piemērojama šīm lietām un ii) šķiet, ir attiecināma uz tām.

70. Attiecībā uz pirmo punktu no rīkojuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu ir skaidrs, ka pret apsūdzētajām personām tiek veikts kriminālprocess un ka galīgais nolēmums par viņu vainu vēl nav pieņemts. Tādējādi Direktīvas 2016/343 noteikumi ir piemērojami. Saskaņā ar tās 2. pantu direktīva attiecas uz fiziskām personām, kuras ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā. Tā attiecas uz visiem kriminālprocesa posmiem – no brīža, kad persona tiek turēta aizdomās vai apsūdzēta par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu vai iespējamā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, līdz brīdim, kad ir kļuvis nepārsūdzams nolēmums, kurā tiek galīgi noteikts, vai minētā persona ir izdarījusi attiecīgo noziedzīgo nodarījumu[29]. Diez vai šajā kontekstā ir jāpiebilst, ka šī direktīva ir piemērojama arī tiesas procesos, kas ir kādas dalībvalsts "pilnīgi iekšēji" tiesas procesi.

71. Attiecībā uz otro punktu pietiek vien atzīmēt, ka jautājums par nevainīguma prezumpciju vai pierādīšanas pienākumu var rasties, ja vienam vai vairākiem iztiesāšanas sastāva tiesnešiem, kas skata krimināllietu, ir saikne ar kādu dalībnieku, proti, ar apsūdzības pusi. Ja tiesneša virzīšana amatā un viņa amats augstākas instances tiesā, iespējams, ir atkarīgs no tā, ka prokuratūras pusei ir jābūt apmierinātai ar tiesneša sniegumu, jo pretējā gadījumā viņu var jebkurā brīdī atcelt, rodas jautājums – vai tas var radīt kādas šaubas par norīkotā tiesneša neatkarību un objektivitāti. Tas var būt jautājums par tiesu varas objektivitāti (skatoties no strukturālā skatpunkta) vai, iespējams,

[29] Skat. spriedumu, 2019. gada 5. septembris, AH u.c. (Nevainīguma prezumpcija) (C-377/18, EU:C:2019:670, 32. punkts).

jautājums par nevainīguma prezumpciju vai pierādīšanas pienākumu (skatoties no apsūdzētā skatpunkta, kurš varētu uzskatīt, ka šādi izveidotam iztiesāšanas sastāvam varētu būt tendence nostāties apsūdzības pusē).

72. Katrā ziņā Reglamenta 94. panta prasības ir izpildītas, ciktāl jautājums ir par LES 19. panta 1. punkta otro daļu. Proti, ņemot vērā faktus un apstākļus, kas Tiesai nepieciešami vērtējuma veikšanai, pamatojoties uz šo tiesību normu, sīkāka informācija par pamatlietas specifiku nav vajadzīga. Rīkojumos par prejudiciālu jautājumu uzdošanu kodolīgi, bet pilnīgi ir noteikts valsts tiesiskais regulējums, kas reglamentē tiesnešu norīkošanu, konkrēti jautājumi, kas iesniedzējtiesai ir radušies saistībā ar iztiesāšanas sastāvu, kurš ir aicināts izskatīt pamatlietu, kā arī iemesli, kāpēc tiesa šaubās par minētā tiesiskā regulējuma atbilstību Savienības tiesībām. Visi šie faktori, kopā ņemti, ļauj Tiesai saprast iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu un tā pamatā esošos iemeslus.

3) Jautājuma atbilstība un nepieciešamība

73. Polijas valdība, kā arī *Prokuratura Regionalna w Warszawie* un *Prokuratura Regionalna w Lublinie* norāda, ka atbilde uz jautājumu nav nepieciešama vai nav būtiska pamatlietas iztiesāšanai. Būtībā šie dalībnieki apgalvo, ka jautājums ir tīri hipotētisks. No procesuālā skatpunkta raugoties, iesniedzējtiesai nebūtu iespējams piemērot pamatlietā Tiesas atbildi saistībā ar LES 19. panta 1. punkta interpretāciju. Saskaņā ar valsts tiesību aktiem šai tiesai, kā tie norāda, nav pilnvaru "labot" iespējamās nepilnības, kas izriet no attiecīgajiem valsts procesuālajiem noteikumiem. Tāpēc attiecīgā gadījumā ir jārīkojas kādai citai tiesu iestādei (proti, citam iztiesāšanas sastāvam), lai pieņemtu lēmumu par viena iesniedzējtiesas tiesneša atstatīšanu. Turklāt minētie dalībnieki norāda, ka apsūdzētās personas nav rosinājušas nekādus jautājumus par iztiesāšanas sastāva formējumu. Tie arī apgalvo, ka rīkojumos par prejudiciālu jautājumu uzdošanu valsts tiesību normas par tiesnešu norīkošanu nav norādītas pilnīgā un objektīvā veidā, un atsaucas uz Tiesas spriedumiem *Foglia* [30].

74. Savukārt Komisija atzīmē rīkojumu par prejudiciālo jautājumu uzdošanu lakoniskumu. Tomēr tā neuzskata, ka jautājums būtu nepieņemams, proti, uzdoto procesuāla rakstura jautājumu faktiski var identificēt pamatlietā, kuras izskatīšanai var būt nepieciešams, lai Tiesa sniegtu atbildi uz uzdoto jautājumu.

75. Šajā jautājumā piekrītu Komisijai. Arī es uzskatu, ka pirmais jautājums patiešām ir pieņemams. Šis jautājums *in limine litis* raisa aspektu par valsts tiesību atbilstību Savienības tiesībām, kas ir *jāatrisina* vispirms, lai (likumīgi) varētu pieņemt nolēmumu pamatlietā. Šāds secinājums izriet no Tiesas pastāvīgās judikatūras attiecībā uz uzdotā prejudiciālā jautājuma atbilstību un nepieciešamību (i) un netiek apšaubīts Tiesas nesenajā judikatūrā dažās lietās (ii), kuras var viegli nošķirt no šīs lietas (iii).

i) Pastāvīgā judikatūra attiecībā uz "atbilstību" un "nepieciešamību"

76. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru vienīgi valsts tiesa, kura izskata lietu un kurai ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, ņemot vērā lietas īpatnības, var noteikt gan to, cik *nepieciešams* ir prejudiciālais nolēmums šīs tiesas sprieduma taisīšanai, gan to, cik *atbilstoši* ir Tiesai uzdotie jautājumi. Tas nozīmē, ka uz valsts tiesas uzdotajiem jautājumiem attiecas *atbilstības prezumpcija* un ka Tiesa var atteikties lemt par šādiem jautājumiem tikai tad, ja ir

[30] Spriedumi, 1980. gada 11. marts, *Foglia* (104/79, EU:C:1980:73), un 1981. gada 16. decembris, *Foglia* (244/80, EU:C:1981:302).

acīmredzams, ka lūgtajai interpretācijai nav nekāda sakara ar pamatlietas faktiskajiem apstākļiem vai tās priekšmetu, ja izvirzītā problēma ir hipotētiska vai ja Tiesai nav zināmi faktiskie vai juridiskie apstākļi, kas nepieciešami, lai sniegtu noderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem [31].

77. Atbilstība un nepieciešamība tādējādi ir vienas monētas divas puses – jautājums ir atbilstošs, ja atbilde ir nepieciešama valsts tiesai, lai tā varētu lemt par pamatlietu, un otrādi. Tiesa ir konsekventi uzskatījusi, ka jautājumi ir pieņemami, ja atbilde uz tiem ir nepieciešama, lai iesniedzējtiesas varētu "sniegt spriedumu" izskatāmajās lietās [32]. Tradicionāli ar to saprot, ka principā ir jāizpilda divi nosacījumi: a) iesniedzējtiesā ir *jātiek skatītai* lietai [33] un b) lai pieņemtu nolēmumu, šai tiesai ir jāspēj *ņemt vērā* prejudiciālo nolēmumu [34].

78. Par pirmo nosacījumu runājot, visi ir vienisprātis, ka visās minētajās lietās, izņemot, iespējams, vienu – C-754/19 [35] –, iesniedzējtiesā pašlaik tiek izskatīts kriminālprocess. Tāpēc galvenais jautājums ir šāds: vai ir izpildīts otrais nosacījums, proti, vai iesniedzējtiesa spēj *ņemt vērā* Tiesas atbildi uz uzdoto prejudiciālo jautājumu?

79. Ja izskatāmo lietu faktus novērtē no Tiesas tradicionālās judikatūras skatpunkta, atbilde uz šo jautājumu nepārprotami ir apstiprinoša. Šī pastāvīgā judikatūra rāda, kāpēc Polijas valdības, kā arī *Prokuratura Regionalna w Warszawie* un *Prokuratura Regionalna w Lublinie* izvirzītie iebildumi ir nepamatoti.

80. Pirmkārt, lieki norādīt, ka uzdotajam prejudiciālajam jautājumam nav tieši jāattiecas uz lietas iztiesāšanu *pēc būtības*. Judikatūrā ir daudz piemēru par prejudiciāliem nolēmumiem, kas attiecas uz dažādu veidu procesuāliem jautājumiem [36]. Faktiski ir īpaši plaša judikatūra, kas attiecas uz procesuālās autonomijas principu un tā robežām, it īpaši, kas izriet no nepieciešamības nodrošināt Savienības tiesību efektivitāti [37]. Daži Tiesas skatītie jautājumi attiecas, piemēram, uz procesuālajiem ierobežojumiem, kas saskaņā ar valsts tiesību normām ir piemēroti valsts tiesām [38], vai procesuāliem jautājumiem, kuri iesniedzējtiesai ir jārisina, pirms var pieņemt nolēmumu pēc būtības [39]. Daži uzdotie jautājumi – līdzīgi kā šajās lietās – attiecas uz noteiktiem valsts tiesību normu par tiesu organizāciju aspektiem [40].

31 Kā dažus no daudziem skat. spriedumus, 2018. gada 10. decembris, *Wightman* u.c. (C-621/18, EU:C:2018:999, 26. un 27. punkts), un 2019. gada 1. oktobris, *Blaise* u.c. (C-616/17, EU:C:2019:800, 35. punkts).

32 Skat. tostarp spriedumu, 2011. gada 17. februāris, *Weryński* (C-283/09, EU:C:2011:85, 35. punkts).

33 Skat. it īpaši spriedumus, 1988. gada 21. aprīlis, *Pardini* (338/85, EU:C:1988:194, 10. un 11. punkts), un 1992. gada 16. jūlijs, *Lourenço Dias* (C-343/90, EU:C:1992:327, 18. punkts).

34 Skat. tostarp spriedumus, 2016. gada 13. septembris, *Rendón Marín* (C-165/14, EU:C:2016:675, 24. punkts), un 2018. gada 19. jūnijs, *Gnandi* (C-181/16, EU:C:2018:465, 31. punkts).

35 Skat. šo secinājumu 33.–36. punktu.

36 Skat. nesenos spriedumus, 2019. gada 17. janvāris, *Dzivev* u.c. (C-310/16, EU:C:2019:30), un 2019. gada 19. decembris, *Deutsche Umwelthilfe* (C-752/18, EU:C:2019:1114).

37 Kā vienu no daudziem skat. spriedumu, 2018. gada 4. decembris, *The Minister for Justice and Equality* un *Commissioner of the Garda Síochána* (C-378/17, EU:C:2018:979). Konkrēti par šo jautājumu un ar daudzām atsaucēm uz judikatūru skat. arī manus secinājumus lietā *An tAire Talmhaíochta Bia agus Mara* u.c. (C-64/20, EU:C:2021:14, un tajā minētā judikatūra).

38 Skat., piemēram, spriedumu, 2019. gada 29. jūlijs, *Torubarov* (C-556/17, EU:C:2019:626).

39 Skat. tostarp manus secinājumus lietā *Asociația "Forumul Judecătorilor din România"* u.c. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19 un C-355/19, EU:C:2020:746, 92. punkts un tajā minētā judikatūra; turpmāk tekstā – "*AFJR*").

40 Skat. it īpaši spriedumu A. K. u.c.

81. Faktiski šīs lietas izteikti atgādina situāciju, kas tika skatīta lietā A. K. u.c. Minētajā lietā Tiesa konstatēja, ka lietas ir pieņemamas, kad iesniedzējtiesa "vēlas paskaidrojumus nevis par lietas būtību tās izskatāmajās lietās, kuras pašas ir saistītas ar citiem jautājumiem, uz kuriem attiecas Savienības tiesības, bet uz procesuāla rakstura problēmu, kas tai ir jārisina *in limine litis*, jo tā attiecas uz pašu šīs tiesas kompetenci izskatīt minētās lietas" [41].

82. Ir arī, piemēram, lietas, kurās Tiesa prejudiciālā nolēmuma tiesvedības kontekstā ir izvērtējusi jautājumu par neatkarību attiecībā uz konkrētu iztiesāšanas sastāvu. Piemēram, lietā *Ognyanov* Tiesa izvērtēja, vai Savienības tiesībām ir pretrunā valsts tiesību norma, saskaņā ar kuru tika prasīta iztiesāšanas sastāva atstatīšana, jo tas Tiesai iesniegtajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu bija izteicis provizorisku viedokli par lietas būtību [42].

83. Otrkārt, nav nozīmes tam, ka Tiesas sniegto atbildi šajā tiesvedībā iesniedzējtiesa nevar piemērot lēmumā, kas ir *sprieduma* formā (vai lēmumā par lietu pēc būtības).

84. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams, ja valsts tiesai "ir jāizskata strīds tādā procesā, kurā ir jāpieņem lēmums, kam ir tiesas nolēmuma raksturs" [43]. Tas nozīmē, ka no valsts tiesas saņemts lūgums, kas izņēmuma kārtā iejaucas administratīvas dabas procedūrā, nav pieņemams [44]. Taču tas nenozīmē, ka lēmumam, kas iesniedzējtiesai būs jāpieņem pamatlietā par konkrēto problēmjautājumu, kurš ierosināts kontekstā ar uzdotajiem jautājumiem, ir obligāti jābūt saistītiem ar procedūras noslēgumu, nemaz nerunājot par aktu, kas ir sprieduma formā. Tiesa ir konsekventi atzinusi, ka jautājumi ir pieņemami, ja tie attiecas uz problēmjautājumiem, kuri "ietver visu procesu, kas vainagojas ar iesniedzējtiesas spriedumu". Attiecīgā prasība faktiski "ir jāinterpretē plaši, lai novērstu to, ka daži procesuāli jautājumi tiks uzskatīti par nepieņemamiem un nevarēs būt Tiesas interpretācijas priekšmets, un lai Tiesa varētu lemt par visu to Savienības tiesību normu interpretāciju, kas iesniedzējtiesai ir jāpiemēro" [45].

85. Var minēt vēl ne mazums piemēru, kur Tiesas atbildi, kas tika sniegta, lai palīdzētu iesniedzējtiesai, nevarēja piemērot lēmumā, kas ir sprieduma formā (vai jebkādā citā lēmumā pēc būtības). Piemēram, lietā *VB Pénzügyi Lízing* viens no uzdotajiem jautājumiem bija par valsts tiesu pienākumu, iesniedzot lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, vienlaikus par to informēt Tieslietu ministriju [46]. Lietā *Eurobolt* Tiesa nevilcinājās atbildēt uz jautājumu, vai saskaņā ar LESD 267. pantu valsts tiesa ir tiesīga vērsties Savienības iestādēs, kas ir piedalījušās Savienības sekundārā tiesību akta izstrādē, kura spēkā esamība tiek apstrīdēta tajā tiesā [47]. Lietā *Salvoni* Tiesa sniedza valsts tiesai attiecīgo Savienības tiesību normu interpretāciju, saskaņā ar kurām šai tiesai bija aizliegta *ex parte* saziņa ar vienu no lietas dalībniekiem [48]. Līdzīgi vairākās lietās, kas attiecas

41 Turpat, 99. un 100. punkts.

42 Spriedums, 2016. gada 5. jūlijs (C-614/14, EU:C:2016:514).

43 Skat. tostarp spriedumu, 2021. gada 28. janvāris, *Spetsializirana prokuratura* (Paziņojums par tiesībām) (C-649/19, EU:C:2021:75, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).

44 Skat., piemēram, spriedumu, 1995. gada 19. oktobris, *Job Centre* (C-111/94, EU:C:1995:340).

45 Skat. tostarp spriedumu, 2019. gada 28. februāris, *Gradbeništvo Korana* (C-579/17, EU:C:2019:162, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).

46 Spriedums, 2010. gada 9. novembris (C-137/08, EU:C:2010:659, 31. un 32. punkts).

47 Spriedums, 2019. gada 3. jūlijs (C-644/17, EU:C:2019:555, 27. punkts).

48 Spriedums, 2019. gada 4. septembris (C-347/18, EU:C:2019:661).

uz tiesu iestāžu sadarbības jomā pieņemto Savienības aktu interpretāciju, Tiesa interpretēja attiecīgās Savienības tiesību normas, lai palīdzētu iesniedzējtiesām, kurām bija uzdots aizpildīt šo aktu pielikumos sniegtās veidlapas [49].

86. Tādējādi vēlreiz jānorāda, ka judikatūrā ir daudz piemēru, kad atbildes ir sniegtas attiecībā uz dažādiem procesuāliem, strukturāliem vai institucionāliem jautājumiem un tās ir palīdzējušas iesniedzējtiesai risināt citus jautājumus, kuri rodas procesa gaitā pirms galīgā lēmuma pieņemšanas pēc būtības, tā laikā vai pat pēc tā pieņemšanas [50].

87. Treškārt, situācijai, kurā, kā apgalvo Polijas valdība, saskaņā ar valsts tiesību aktiem iesniedzējtiesai *nav pilnvaru "labot"* iespējamos trūkumus, kas izriet no attiecīgo valsts procesuālo tiesību normu iespējamās neatbilstības Savienības tiesībām, nav nozīmes.

88. No vienas puses, šo argumentu apstrīd iesniedzējtiesa. 2020. gada 3. septembra atbildē uz Tiesas jautājumu par šo tēmu iesniedzējtiesa norādīja – ja Tiesa konstatētu attiecīgo valsts tiesību normu neatbilstību Savienības tiesībām, tai būtu trīs iespējas labot šo neatbilstību vai vismaz daļēji ierobežot tās sekas. Pirmām kārtām, saskaņā ar Kriminālprocesa kodeksa 41. panta 1. punktu tiesnesis var pieprasīt, lai viņu atstādina no lietas. Otrām kārtām, kā attiecīgo lietu iztiesāšanas sastāva priekšsēdētāja iesniedzēja tiesnese var lūgt savas tiesas priekšsēdētājam piemērot Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesu organizāciju 47.b pantu, kā rezultātā varētu tikt mainīts iztiesāšanas sastāvs. Trešām kārtām, saskaņā ar Kriminālprocesa kodeksa 37. pantu iesniedzējtiesa var lūgt *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) iedalīt lietas citai tāda paša līmeņa tiesai, ja tas ir nepieciešams tiesiskuma interesēs.

89. Ņemot vērā šo viedokļu dažādību, man ir vēlreiz jāatgādina, ka iesniedzējtiesa ir tā, kurai ir jānosaka attiecīgais faktisko apstākļu un tiesiskā regulējuma konteksts. Tiesa ir vairākkārt uzsvērusi, ka saistībā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu tās kompetencē nav lemt par valsts tiesību normu interpretāciju vai lemt, vai valsts tiesas sniegtā šo tiesību interpretācija ir pareiza, jo šāda interpretācija ir valsts tiesu ekskluzīvā kompetencē [51]. Tāpēc Tiesai nav jāizšķir, kāds ir pareizais valsts tiesību aktu saturs vai interpretācija.

90. No otras puses, katrā ziņā nepieciešamības prasību Tiesa ir konsekventi vērtējusi *neatkarīgi* no tā, kādi likumīgi ceļi *valsts tiesību aktos* ir pieejami valsts tiesību iespējamās neatbilstības Savienības tiesībām novēršanai. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru "prasībām, kas izriet no paša Savienības tiesību rakstura, neatbilst valsts tiesiskās kārtības norma vai likumā noteikta, administratīvā vai tiesu prakse, kuras rezultātā varētu tikt samazināta Savienības tiesību efektivitāte, ja tiesai, kura ir kompetenta piemērot šīs tiesības, tiktu liegtas pilnvaras šajā piemērošanas brīdī darīt visu nepieciešamo, lai netiktu piemērotas tādas valsts tiesību normas, kuras, iespējams, rada šķērsli Savienības tiesību normu pilnīgai efektivitātei" [52].

[49] Skat. tostarp spriedumus, 2017. gada 2. marts, *Henderson* (C-354/15, EU:C:2017:157), un 2019. gada 24. oktobris, *Gavanozov* (C-324/17, EU:C:2019:892).

[50] Kā dažus no daudziem skat., piemēram, spriedumus, 1997. gada 20. marts, *Hayes* (C-323/95, EU:C:1997:169) (par nodrošinājuma sniegšanu tiesāšanās izdevumiem saskaņā ar valsts tiesību aktiem, pirms var veikt vērtēšanu pēc būtības); 2013. gada 27. jūnijs, *Agrokonsulting-04* (C-93/12, EU:C:2013:432) (par to, ka vērtēšanu pēc būtības var sākt tikai pēc tam, kad ir atrisināts sākotnējais jautājums par ekskluzīvu piekritību dalībvalstī).

[51] Skat. nesenos spriedumus, 2019. gada 3. jūlijs, *UniCredit Leasing* (C-242/18, EU:C:2019:558, 46. un 47. punkts), un 2020. gada 25. novembris, *Sociálna poisťovňa* (C-799/19, EU:C:2020:960, 44. un 45. punkts).

[52] Skat., piemēram, spriedumus, 1978. gada 9. marts, *Simmenthal* (106/77, EU:C:1978:49, 22. un 23. punkts), un 2010. gada 8. septembris, *Winner Wetten* (C-409/06, EU:C:2010:503, 56. un 57. punkts).

91. Polijas valdības izvirzītie argumenti nav savienojami ar Tiesas pastāvīgo judikatūru attiecībā uz tiešu iedarbību un pārākumu. Ja valsts tiesām būtu pienākums apstiprināt Savienības tiesību ievērošanu tikai, ciktāl valsts tiesībās tām tieši ļauts to darīt, vispirms jau nebūtu daudz Savienības tiesību. Ja iesniedzējtiesai izskatīšanā ir problēma, kas attiecas uz Savienības tiesībām, šai tiesai ir jādara viss iespējamais, lai novērstu (iespējamo) neatbilstību un iespējami drīz panāktu atbilstību. Iesniedzējtiesa tālab var interpretēt valsts tiesību normas atbilstoši Savienības tiesībām vai attiecīgā gadījumā atstāt bez piemērošanas valsts tiesību normas, kuras liedz nodrošināt atbilstību [Savienības tiesībām] [53]. Tas, ka problēmu vismaz saskaņā ar valsts tiesību akta burtu varētu hipotētiski atrisināt vēlākā posmā cita tiesa (vai cits iztiesāšanas sastāvs), nav atbilstošs iebildums, vismazāk – raugoties no Savienības tiesību skatpunkta.

92. Tādējādi tas, ka saskaņā ar Polijas valdības pausto iesniedzējtiesai varētu arī nebūt iespējas konkrēti rīkoties, lai labotu valsts tiesību normu iespējamo neatbilstību Savienības tiesībām, pat ja tas apstiprinātos, kas, manuprāt, šajā gadījumā tā nav, katrā ziņā nepadara uzdoto jautājumu par nepieņemamu. Galu galā, ja lūgumi sniegt prejudiciālus nolēmumus ir iesniegti, lai precizētu pienākumus un pilnvaras, kas valsts tiesām izriet no Savienības tiesībām, jautājums par to, vai viena vai vairākas valsts procesuālo tiesību normas atbilst Savienības tiesībām, šajā lietā kļūst par centrālo *jautājumu pēc būtības*. Tas nav jautājums par pieņemamību.

93. Apstiprinājumu šiem principiem var atrast atkal jau lietā A. K. u.c. Tajā Tiesa ir skaidri noteikusi: "Apstāklis, ka [..] valsts tiesību normās [..] ir paredzēta tādu lietu kā pamatlietas izbeigšana, principā – un ja nav iesniedzējtiesas nolēmuma par pamatlietu slēgšanu vai izbeigšanu – nevar likt Tiesai secināt, ka tai vairs nav jālemj par jautājumiem, kas tai uzdoti prejudiciālā kārtībā." [54] Tiesa atgādināja, ka valsts tiesām ir plašas iespējas vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, un secināja, ka "valsts tiesību norma tātad nevar būt šķērslis valsts tiesai, atkarībā no gadījuma, izmantot šādu iespēju vai izpildīt šādu pienākumu" [55].

94. Ceturtkārt, tas, ka personas, pret kurām iesniedzējtiesā ir uzsākts kriminālprocess, *nav apstrīdējušas* attiecīgo valsts tiesību normu atbilstību Savienības tiesībām, neietekmē ne jautājuma atbilstību, ne tā pieņemamību. Visi ir vienisprātis – tas, ka pamatlietas dalībnieki valsts tiesā nav norādījuši ar Savienības tiesībām saistītu problēmu, neliedz šai tiesai iespēju vērsties Tiesā. LESD 267. pants ir attiecināms ne vien uz lietām, kurās viens vai otrs pamatlietas dalībnieks ir uzņēmies iniciatīvu izvirzīt jautājumu par Savienības tiesību interpretāciju vai spēkā esamību, bet ir attiecināms arī uz lietām, kurās šāda veida jautājumu ir ierosinājusi iesniedzējtiesa pēc savas iniciatīvas [56]. Tas viss ir vēl jo svarīgāk lietā, kurā rodas nopietnas šaubas par lietu iztiesājošā sastāva izveides atbilstību [57].

53 Skat. kopā ar turpmākām atsaucēm spriedumu, 2019. gada 24. jūnijs, *Popławski* (C-573/17, EU:C:2019:530, 50. un nākamie punkti).

54 Spriedums A. K. u.c., 102. punkts.

55 Turpat, 103. punkts. Tāda pati loģika pavisam nesen tika vēlreiz apstiprināta 2021. gada 2. marta spriedumā A.B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība) (C-824/18, EU:C:2021:153). Arī tajā lietā iesniedzējtiesa konstatēja, ka ir tādā situācijā, ka tai *saskaņā ar valsts tiesībām* būtībā nav kompetences rīkoties, lai nodrošinātu atbilstību LES 19. panta 1. punktam.

56 Skat. tostarp spriedumu, 1981. gada 16. jūnijs, *Salonia* (126/80, EU:C:1981:136, 5.–7. punkts). Nesen – spriedums, 2017. gada 1. februāris, *Tolley* (C-430/15, EU:C:2017:74, 30.–33. punkts).

57 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 26. marts, *Simpson* un HG/Padome un Komisija, pārskatīšana (C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-11, EU:C:2020:232, 57. un 58. punkts).

95. Šeit skatītās lietas nav arī "izdomātas lietas", kas līdzinātos *Foglia* lietām [58]. Visi ir vienisprātis, ka iesniedzējtiesā skatītais kriminālprocess ir patiess strīds. Pilnīgi nekas neliecina, ka lietas dalībnieki būtu mākslīgi organizējuši šo tiesvedību, lai lūgtu Tiesas norādījumus attiecībā uz noteiktu Savienības tiesību normu interpretāciju [59].

96. Visbeidzot, piektkārt, sākotnēji vērtējot, man šķiet, ka šīm lietām piemīt visi elementi, kas nepieciešami, lai LES 19. panta 1. punkts būtu piemērojams.

97. Vispirms – šajā tiesvedībā ierosinātie jautājumi nav nebūtiski vai pakārtoti jautājumi nedz attiecībā uz lietām, kas tiek skatītas attiecīgajās pamatlietās, nedz arī attiecībā uz visu valsts tiesību sistēmu kopumā. Tā kā jautājumi, kas izvirzīti saistībā ar iztiesāšanas sastāva atbilstīgu izveidi, ir nevis pamatlietai specifiski jautājumi, bet izriet no vispārpiemērojamiem valsts tiesību aktiem, Tiesas atbilde uz uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem var būtiski atbalsoties vairākās citās lietās.

98. Ciktāl runa ir par jautājuma būtību pamatlietā, Tiesa lietā *Simpson* ir uzsvērti norādījusi: "Garantijas lietas izskatīšanai neatkarīgā, objektīvā un tiesību aktos noteiktā tiesā, un it īpaši tās, kuras definē gan tiesas, gan tās iztiesāšanas sastāva jēdzienu, ir *tiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu stūrakmens*. Tas nozīmē, ka *ikvienai tiesai ir pienākums pārbaudīt*, vai, ņemot vērā lietas iztiesāšanas sastāvu, tā ir uzskatāma par šādu tiesu, ja par šo jautājumu tiek izteiktas būtiskas šaubas. Šādas pārbaudes nepieciešamība ir saistīta ar paļāvības, kāda demokrātiskā sabiedrībā ir jānodrošina tiesām, radīšanu tiesu sistēmai pakļautajām personām. Šajā nozīmē šāda pārbaude ir būtiska procesuāla prasība, kuras ievērošana ir absolūta un kura ir *jāpārbauda pēc savas ierosmes*." [60] Tādējādi, ja iesniedzējtiesai ir patiesas šaubas par tās sastāva likumību, tā var un tai būtu jāierosina šis jautājums, pirms tā pēc būtības sāk tai nodotās lietas vērtēšanu.

99. Turklāt, vadoties pēc šo lietu konteksta, kā arī daudzu citu tādu lietu konteksta, kuras attiecas uz šo pašu dalībvalsti un par kurām nesen tika ierosinātas vairākas lietas, kas nonākušas Tiesas iztiesājamo lietu sarakstā, attiecīgā tiesību sistēma, šķiet, nepiedāvā pienācīgus mehānismus, kā tā pati varētu labot iesniedzējtiesas aktualizēto iespējamo jautājumu. Iesniedzējtiesas norādītais jautājums nav tikai viens atsevišķs un neveiksmīgs incidents citādi pienācīgi strādājošā sistēmā.

100. Līdz ar to man šķiet, ka pirmais jautājums, ņemot vērā Tiesas pastāvīgo judikatūru, ir pieņemams. Ar šo jautājumu iesniedzējtiesa lūdz pienācīgi interpretēt LES 19. panta 1. punktu, kas ir skaidri piemērojams šajās lietās, lai atrisinātu procesuālu jautājumu un lai tādējādi varētu izskatīt pamatlietu atbilstoši Savienības tiesībām.

101. Argumenti par to, ka jautājums, iespējams, ir neatbilstošs un nav vajadzīgs, ņemot vērā Tiesas tradicionālo judikatūru, nav pārliecinoši. Nesenie nolēmumi, kurus Tiesa ir pieņēmusi konkrētajā valsts tiesu iestāžu neatkarības un šādu jautājumu pieņemamības kontekstā, nemaina šo secinājumu.

58 Skat. šo secinājumu 30. zemsvītras piezīmi.

59 Skat., piemēram, spriedumu, 2016. gada 5. jūlijs, *Ognyanov* (C-614/14, EU:C:2016:514, it īpaši 12. un 26. punkts).

60 Spriedums, 2020. gada 26. marts, *Simpson* un HG/Padome un Komisija, pārskatīšana (C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-11, EU:C:2020:232, 57. punkts). Mans izcēlums.

ii) Nesenā judikatūra: "Miasto Łowicz" un tai sekojošās lietas

102. Lietā *Miasto Łowicz*[61] Tiesai tika lūgts izvērtēt, vai Polijas jaunā disciplināro pasākumu sistēma attiecībā uz tiesnešiem atbilst LES 19. panta 1. punkta otrajā daļā noteiktajām tiesu varas neatkarības prasībām. Tiesa tomēr neizskatīja uzdotos prejudiciālos jautājumus pēc būtības, konstatējot, ka šie jautājumi ir nepieņemami.

103. Nonākot pie šāda secinājuma, Tiesa vispirms uzsvēra – lai konstatētu "nepieciešamību" LESD 267. panta nozīmē, starp iesniedzējtiesā skatīto strīdu un Savienības tiesību normām, kuru interpretācija tiek lūgta, ir jāpastāv tādai *saiknei*, ka "šī interpretācija ir objektīvi vajadzīga nolēmumam, kas iesniedzējtiesai ir jāpieņem"[62]. Tiesa identificēja vairākas situācijas, kurās uzdotie jautājumi atbilst šim nosacījumam. Tiesa klasificēja "situāciju veidus", kādos lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pietiekama saikne, lai nodrošinātu tā atbilstību LESD 267. pantam. Šī saikne pastāv, ja: i) strīds *pēc būtības* ir saistīts ar Savienības tiesībām[63]; ii) jautājums attiecas uz to *Savienības procesuālo tiesību normu* interpretāciju, kuras varētu būt piemērojamas[64]; vai iii) Tiesai lūgtā atbilde varētu sniegt iesniedzējtiesai tādu Savienības tiesību interpretāciju, kas tai ļautu izlemt *valsts tiesību procesuālos jautājumus*, pirms tā var izšķirt tajās izskatāmos strīdus pēc būtības[65].

104. Toreiz Tiesa secināja, ka attiecīgajās lietās nav konstatējama šāda saikne, jo tās neietilpa nevienā no ieskicētajām situācijām. Faktiski Tiesa konstatēja, ka sniegtā atbilde neietekmētu iesniedzējtiesā skatīto tiesas procesu gaitu.

105. Manuprāt, Tiesas atzinumi spriedumā *Miasto Łowicz* nemaz nav pārsteidzoši.

106. Pirmkārt, neuzskatu, ka minētajā spriedumā tiek ieviesti no agrākās judikatūras izrietošo principu ierobežojumi vai atkāpes. Manuprāt, tas kopumā atspoguļo minētās judikatūras būtību, proti, ka ir jānodrošina, lai iesniedzējtiesa pamatlietā varētu *ņemt vērā* Tiesai lūgtās atbildes. Ietekme uz šiem tiesas procesiem var attiekties – kā Tiesa ir skaidri nospriedusi – vai nu uz tās materiāliem, vai procesuāliem aspektiem. Tomēr tā vai citādi šai ietekmei ir jābūt konkrētai un paredzamai, un tā nevar būt hipotētiska, teorētiska vai vienkārši spekulatīva.

107. Otrkārt, no tradicionālās judikatūras izrietošo principu piemērošana konkrētajām situācijām lietā *Miasto Łowicz* arī, šķiet, ir pamatota. Attiecīgie fakti, kas bija iesniedzējtiesas rīcībā, bija visai nesaistīti ar diezgan vispārīgo jautājumu, ko tā iesniedza[66]. Nebija skaidrs, arī ņemot vērā visai skopo informāciju, kas bija sniegta rīkojumos par prejudiciālo jautājumu uzdošanu[67], kā Tiesas atzinumi par tiesnešiem piemērojamo jauno disciplināro sistēmu Polijā varētu ietekmēt un faktiski ietekmē pamatlietas procesuālo vai materiālo aspektu. Šie tiesas procesi attiecās uz atšķirīgām jomām[68].

61 Spriedums *Miasto Łowicz*.

62 Turpat, 48. punkts.

63 Turpat, 49. punkts, ar atsauci uz 2018. gada 27. februāra spriedumu *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117).

64 Turpat, 50. punkts, ar atsauci uz 2011. gada 17. februāra spriedumu *Weryński* (C-283/09, EU:C:2011:85, 41. un 42. punkts).

65 Turpat, 51. punkts, ar atsauci uz spriedumu A. K. u.c.

66 Detalizētāk šajā nozīmē skat. manus secinājumus lietā *Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice* (C-397/19, EU:C:2020:747, 33. un 34. punkts).

67 Ģenerāladvokāta J. Tančeva [*E. Tanchev*] secinājumi apvienotajās lietās *Miasto Łowicz* un *Prokurator Generalny* (C-558/18 un C-563/18, EU:C:2019:775, 115.–126. punkts).

68 Spriedums *Miasto Łowicz*, 45.–53. punkts.

108. Treškārt, pretēji dažiem zinātnisko aprindu viedokļiem [69] es neuzskatu, ka šāda prasība, ka ir jābūt vismaz kādai tiešai pamata saikne, lai iesniedzējtiesa varētu pieņemt lēmumu pamatlietā, ir atkāpe no Tiesas tradicionālās judikatūras. Man ir aizdomas, ka daļa problēmas varētu būt vienkārši "optiskas ilūzijas" sekas. Kamēr Tiesa vēl nebija apstiprinājusi skaidri noteiktu pienākumu, kas tieši izriet no LES 19. panta 1. punkta, lai lieta būtu Tiesas kompetencē, tai bija jāietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā tradicionālajā ziņā. Šāda prasība automātiski ierobežoja uzdodamo jautājumu diapazonu, jo bija nepieciešams, lai būtu saskatāma saikne ar Savienības tiesību normu vai lai būtu vismaz plašāka pretruna ar kādu no Savienības tiesību aktos noteiktajām brīvībām vai principiem [70]. Veicot izvērtējumu saskaņā ar šo (dabiski šaurāko) ceļu, atbilstības un nepieciešamības jautājums neradās bieži vai nebija pārāk apgrūtinošs.

109. Savukārt, tiklīdz LES 19. panta 1. punkta otrā daļa vairs nebija saistīta ar prasību, ka pamatlietai ir jāietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā tradicionālajā nozīmē, otrais (šaurākais, materiālais) ceļš faktiski tika noņemts. Tagad visā pilnībā ir redzams pirmais nepieciešamības/atbilstības ceļš, kas vienmēr tāds ir bijis, un neviens tam faktiski nepievērš lielu uzmanību visai saprotamu iemeslu dēļ – parasti intuitīvi cenšas pievērst uzmanību šaurākiem, nevis plašākiem ceļiem. Taču, tā kā tagad faktiski tas ir vienīgais ceļš, tas var tikt uztverts kā jauns vai stingrāks ierobežojums vienkārši tāpēc, ka tas ir palicis vienīgais.

110. Tiesas pieeja lietā *Miasto Łowicz* pēc tam tika piemērota lietā *Prokuratura Rejonowa w Słubicach* [71], kas attiecās uz valsts tiesvedību un jautājumiem, kuri bija visai līdzīgi lietā *Miasto Łowicz* skatītajiem. Savukārt lietā *Maler* [72], kā arī lietā *Land Hessen* [73] radās nedaudz atšķirīgi jautājumi par pieņemamību un kompetenci.

111. Lietā *Maler* lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu tika iesniegts, jo *Verwaltungsgericht Wien* (Vīnes Administratīvā tiesa, Austrija) – iesniedzējtiesai (kuras sastāvā bija tiesnesis, kas lietu izskata vienpersoniski) un minētās tiesas priekšsēdētājam – bija atšķirīgi viedokļi. Iesniedzējtiesa uzskatīja, ka vienas konkrētas lietas iedalīšana, pamatojoties uz šīs tiesas iekšējiem lietu sadales noteikumiem, ir raisījusi jautājumus saskaņā ar *Bundes-Verfassungsgesetz* (Austrijas Federālais konstitucionālais likums) 83. pantu, saskaņā ar kuru nevienam nedrīkst liegt pieeju tiesību aktos noteiktai tiesai. Ņemot vērā iespējamo pretrunu ar tiesību aktos noteiktas tiesas principu, iesniedzējtiesa pauda bažas arī par to, vai tā ir uzskatāma par "pietiekami neatkarīgu", lai izskatītu lietu saskaņā ar standartiem, kas noteikti Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – "ECPAK") 6. pantā, LES 19. panta 1. punktā un Hartas 47. pantā.

112. Piemērojot lietu *Miasto Łowicz*, Tiesa pasludināja, ka lūgums ir pilnībā nepieņemams, norādot, ka lieta pēc būtības nav saistīta ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu un ka Tiesas atbilde nesniegtu iesniedzējtiesnesim Savienības tiesību interpretāciju, kas ļautu viņam atrisināt izskatāmos jautājumus [74].

69 Skat., piemēram, Platon, S., "Court of Justice, Preliminary references and rule of law: Another case of mixed signals from the Court of Justice regarding the independence of national courts: *Miasto Lowicz*", *Common Market Law Review*, 57. sēj., 6. izdevums, 2020, 1843.–1866. lpp.

70 Sīkākā izvērsumā skat. manus secinājumus lietā *TÜV Rheinland LGA Products* un *Allianz IARD* (C-581/18, EU:C:2020:77) – par Savienības tiesību piemērošanas jomu tradicionālākās lietās par brīvu pārvietošanos; un manus secinājumus lietā *Ispas* (C-298/16, EU:C:2017:650) – par Savienības tiesību piemērošanas jomu Hartas 51. panta 1. punkta nozīmē.

71 Rīkojums, 2020. gada 6. oktobris (C-623/18, EU:C:2020:800).

72 Rīkojums, 2020. gada 2. jūlijs (C-256/19, EU:C:2020:523).

73 Spriedums, 2020. gada 9. jūlijs (C-272/19, EU:C:2020:535).

74 Spriedums *Maler*, 46.–48. punkts.

113. Šajā kontekstā droši vien ir vērts pieminēt divus citus elementus. Pirmkārt, iesniedzējtiesneša ierosinātais jautājums bija visai tehniskas dabas jautājums jomā, kurā ir iespējams piemērot vairākas pieejas. Proti, visticamāk, neviens neapstrīd, ka Savienības tiesībās ir tikai viens konkrēts veids, kā lietas var iedalīt tiesai, lai nodrošinātu tiesību uz tiesību aktos noteiktu tiesu vai – plašāk – tiesību uz taisnīgu tiesu ievērošanu. Otrkārt, un tas varbūt ir vēl svarīgāk, lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nebija norādīti nekādi elementi, kas – vai nu atsevišķi, vai kopā ņemti – radītu kādas šaubas par lietā iesaistīto tiesu iestāžu neatkarību vai objektivitāti vai par tiesu sistēmas vispārējo "veselības stāvokli". Proti, minētajā lietā netika sniegti nekādi strukturāli, sistēmiski vai kādi citi ar tiesiskumu saistīti jautājumi, uz kuriem Tiesai būtu jāvērš uzmanība. Tieši pretēji, lietas fakti liecināja, ka valsts sistēma faktiski piedāvā vairākus ceļus, kā varētu labot iespējamo likumpārkāpumu, ja tāds pastāvētu. Faktiski iesniedzējtiesa pat bija šos ceļus izmantojusi, taču, šķiet, nebija apmierināta ar galīgo iznākumu [75].

114. Šādos apstākļos var uzskatīt, ka lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu neizvērtēšana pēc būtības atbilst pastāvīgajai judikatūrai, saskaņā ar kuru, ja nav norāžu par pretējo, Tiesai nav jāsecina, ka valsts tiesību normas, kas nodrošina tiesu neatkarību un objektivitāti, var tikt piemērotas tādā veidā, kas ir pretrunā valsts tiesību sistēmā iekļautajiem principiem vai tiesiskas valsts principiem [76]. Izsakoties vienkāršāk, netika konstatēts, ka saskaņā ar LES 19. panta 1. punktu būtu radies nopietns problēmjautājums, kas liecinātu, ka nav iespējama attiecīgās valsts tiesību sistēmas "pašlabošana".

115. Visbeidzot lietā *Land Hessen* iesniedzējtiesa jautāja Tiesai, vai tai ir "tiesas" statuss LESD 267. panta izpratnē, skatot to saistībā ar Hartas 47. pantu. Tad Tiesa atzīmēja, ka ar savu jautājumu iesniedzējtiesa būtībā aicina Savienības tiesu iestādi izvērtēt lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību. Ņemot vērā, ka iestādei ir jābūt "tiesai" LESD 267. panta izpratnē, lai lūgums būtu pieņemams, šāda nosacījuma izpildi varētu uzskatīt par priekšnoteikumu tam, lai Tiesa interpretētu Savienības tiesību normu, ko valsts tiesa ir norādījusi citā uzdotajā jautājumā.

116. Tiesa rūpīgi izanalizēja iesniedzējtiesas paustās šaubas attiecībā uz to pieņemamību un secināja, ka šī struktūra atbilst LESD 267. panta prasībām [77]. Tomēr Tiesa noslēdza iedaļu par pieņemamību, norādot, ka "šis secinājums neietekmē vērtējumu par otrā prejudiciālā jautājuma pieņemamību, kurš pats par sevi nav pieņemams. Proti, tā kā šis jautājums, kurš attiecas uz paša LESD 267. panta interpretāciju, pamatlietas risinājumam nav vajadzīgs, ar minēto jautājumu lūgtā interpretācija nav objektīvi vajadzīga nolēmumam, kas iesniedzējtiesai ir jāpieņem" [78].

117. Pieeja, ko Tiesa izmantoja savā spriedumā, un dažos tā punktos izmantotais formulējums vismaz pirmajā acumirklī šķiet intriģējošs. Tomēr, sīkāk aplūkojot, to varētu saprast šādi.

118. Tiesa vienkārši vēlējās norādīt, ka gadījumos, kad rodas jautājumi par LESD 267. pantā noteiktajiem nosacījumiem attiecībā uz lūgumu pieņemamību, šo jautājumu izskatīšana visai acīmredzami attiecas uz lūguma *pieņemamību*, nevis tā izskatīšanu pēc būtības. Tāpēc, ja rodas šaubas, vai struktūra, kas iesniedz lūgumu sniegt prejudiciālu jautājumu, ir "tiesa" LESD 267. panta izpratnē (tāda iemesla dēļ, ka tā, iespējams, nav pietiekami neatkarīga, kā tas ir bijis

75 Turpat, skat. 7.–27. punktu, it īpaši 16. punktu.

76 Skat. kaut vai spriedumu, 1999. gada 4. februāris, *Köllensperger* un *Atzwanger* (C-103/97, EU:C:1999:52, 24. punkts).

77 Spriedums *Land Hessen*, 42.–61. punkts.

78 Turpat, 62. punkts.

Land Hessen gadījumā, vai kādu citu iemeslu dēļ), šāda problēma ir sākotnējais procedūras jautājums neatkarīgi no tā, vai tā iesniegta Tiesai saistībā ar pieņemamību vai ir konkrētā uzdotā prejudiciālā jautājuma priekšmets [79].

119. Jāpiekrīt, ka Tiesas nostāja šajā jautājumā gadu gaitā nav bijusi pilnībā konsekventa. Proti, lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegušās struktūras tiesas raksturs ir vērtēts gan Tiesas kompetences ziņā [80], gan lūguma pieņemamības ziņā [81]. Turklāt – atšķirībā no *Land Hessen* – Tiesa dažos gadījumos ir atbildējusi uz jautājumiem par jēdzienu "tiesa" LESD 267. panta izpratnē un par to, vai lūgumu iesniegusī valsts iestāde attiecīgajā gadījumā būtu uzskatāma par "tiesu" [82].

120. Tomēr nedomāju, ka būtu ļoti jāuzsver, ka neizbēgami gadu gaitā apkopotā judikatūra ir neviendabīga, jo tas ir dabiski, ka tā, visticamāk, būs ļoti atkarīga no katra konkrētā gadījuma. Lai arī teorētiski šāds izteikums, protams, droši vien nav apmierinošs, neuzskatu, ka tas rada kādu īpašu problēmu. Ciktāl Tiesa izvērtē lūgumu iesniegušās valsts iestādes tiesas raksturu, tam, vai tā to dara kompetences vai pieņemamības kontekstā vai (iespējams) pēc būtības, ir visai neliela praktiska nozīme. Valsts tiesa saņem lūgto skaidrojumu, un, ja Tiesa konstatē problēmu, lūgums tiek noraidīts procesuālu iemeslu dēļ, nemaz neizvērtējot uzdotos jautājumus pēc būtības [83].

121. Tāpēc es neuzskatu, ka Tiesas spriedums *Land Hessen* ir atkāpe no iepriekš norādītās judikatūras. Katrā ziņā izskatāmās lietas var viegli nošķirt no lietām, kas tika izskatītas *Miasto Łowicz*, *Maler* un *Land Hessen*, un tagad pievērsīšos šim jautājumam.

iii) Ar ko izskatāmās lietas atšķiras no iepriekš minētajām

122. Pirmkārt, pretēji situācijai lietā *Miasto Łowicz* atbildi, ko sniegusi Tiesa uz pirmo jautājumu, patiešām var ņemt vērā, jo tā attiecas uz izveidotā iztiesāšanas sastāva atbilstību. Šādi raugoties, pirmā jautājuma atbilstība ir saistīta ar vajadzību risināt konkrētu un reālu problēmu, kas tieši ietekmē tiesvedību iesniedzējtiesā. Šajā saistībā iztiesāšanas sastāva priekšsēdētājas rīcībā ir dažādas iespējas, lai labotu neatbilstības situāciju.

123. Atsaucoties uz lietā *Miasto Łowicz* minēto klasifikāciju, es uzskatu, ka izskatāmās lietas precīzi ietilpst *trešajā kategorijā* – iesniedzējtiesa lūdz Tiesas atbildi, lai atrisinātu valsts tiesību procesuālu jautājumu, kas tai nepieciešams, lai spētu lemt pēc būtības par izskatāmo lietu.

124. Vienlaikus šīs lietas ietilpst arī *otrajā kategorijā* – iesniedzējtiesa balstās uz noteikumiem Direktīvā 2016/343, kas ir Savienības tiesību akts, ar kuru nosaka procesuālas tiesību normas, kas, šķiet, ir piemērojamas pamatlietā gan *ratione personae*, gan *ratione materiae* [84].

79 Sal. ar Iannuccelli, P., "L'indépendance du juge national et la recevabilité de la question préjudicielle concernant sa propre qualité de "juridiction"", *Il Diritto dell'Unione Europea*, 2021, 823.–841. lpp.

80 Skat. it īpaši spriedumu, 2015. gada 6. oktobris, *Consorci Sanitari del Maresme* (C-203/14, EU:C:2015:664, 16.–31. punkts).

81 Skat. it īpaši spriedumu, 2020. gada 21. janvāris, *Banco de Santander* (C-274/14, EU:C:2020:17, 51.–80. punkts).

82 Skat. it īpaši spriedumus, 1994. gada 27. aprīlis, *Almelo* (C-393/92, EU:C:1994:171, 21.–24. punkts); 2002. gada 4. jūnijs, *Lyckeskog* (C-99/00, EU:C:2002:329, 10.–19. punkts); un 2008. gada 16. decembris, *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723, 54.–63. punkts).

83 Skat. arī ģenerāladvokāta N. Vāla [*N. Wahl*] secinājumus lietā *Gullotta* un *Farmacia di Gullotta Davide & C.* (C-497/12, EU:C:2015:168, 15. un 25. punkts).

84 Kā skaidrots šo secinājumu 69.–71. punktā.

125. Ņemot to vērā un ievērojot dažu pamatlietu iztiesāšanas sastāvā ietverto tiesnešu iespējamo saikni ar tieslietu ministru/ģenerālprokuroru, ir pilnīgi pamatoti, ka iesniedzējtiesa vēlas uzzināt, vai attiecīgie valsts pasākumi atbilst Direktīvas 2016/343 noteikumiem. Šīs direktīvas 3. pantā ir noteikts princips, ka "dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētie un apsūdzētie tiek uzskatīti par nevainīgiem, kamēr nav pierādīta viņu vaina saskaņā ar tiesību aktiem". Šajā saistībā būtu jāatzīmē, ka nevainīguma prezumpcija ir nostiprināta Hartas 48. pantā, kas – kā izriet no Paskaidrojumiem attiecībā uz Hartu – atbilst ECPAK 6. panta 2. un 3. punktam [85]. Savukārt Direktīvas 2016/343 6. pantā, kas sasaucas ar 22. apsvērumu, būtībā ir norādīts, ka pienākums pierādīt aizdomās turēto vai apsūdzēto vainu ir apsūdzībai un ka visas šaubas šajā saistībā tiek tulkotas par labu aizdomās turētajam vai apsūdzētajam.

126. Tādējādi tas, vai Direktīvas 2016/343 noteikumiem *faktiski ir pretrunā* tādi valsts pasākumi kā attiecīgie pasākumi šajās tiesvedībās, ir jautājums, kas ir saistīts ar pirmā jautājuma *būtību*, nevis ar tā pieņemamību.

127. Otrkārt, atšķirībā no *Maler* iesniedzējtiesas ierosinātais jautājums attiecas uz noteiktu valsts pasākumu atbilstību Savienības primāro un sekundāro tiesību aktu noteikumiem. Citiem vārdiem, šīs lietas nav tikai (izbalējis) atspīdums tam, kāda pamatā ir valsts tiesību sistēmas iekšējā problēma. Turklāt lietas būtība drīzāk skar pamatelementu – tiesu varas neatkarību –, nevis ir tikai tehniska lieta, par kuru Savienības tiesībās nav vienotas pieejas. *Prima facie* šie iespējamie jautājumi ir arī visai nopietni, un, visticamāk, tiem ir būtiska sistēmiska ietekme. Visbeidzot – šīs lietas tika norādītas tādā konkrētā juridiskā kontekstā, kurā šādas sistēmas "pašlabošanas" spēja nemaz nav acīmredzama.

128. Treškārt, lietā *Land Hessen* Tiesa sniedza iesniedzējtiesas lūgtos skaidrojumus. Eksistenciālais elements ("vai es esmu tiesa?") un metafiziskais elements ("es izmantoju LESD 267. panta procedūru, lai pārbaudītu, vai es varu izmantot šo procedūru"), kas bija otrā uzdotā prejudiciālā jautājuma pamatā, neliedza Tiesai izvērtēt ierosinātos jautājumus. Tiesas sprieduma 62. punktā sniegtajai *obiter dictum* bija kopumā pedagoģiska funkcija. Izskatāmajās lietās, ja Tiesa konstatētu, ka lūgumi ir pilnībā nepieņemami, iesniedzējtiesa nesaņemtu nekādas norādes attiecībā uz ierosināto jautājumu.

129. Tāpēc, nebūt neliekot apšaubīt manus secinājumus par pirmā uzdotā jautājuma pieņemamību, Tiesa nesenā judikatūrā faktiski atklāj, kāpēc atbilde uz šo jautājumu iesniedzējtiesai ir nepieciešama sprieduma pieņemšanai izskatāmajā lietā.

B. Par LES 19. panta 1. punkta būtību un robežām

130. Šo secinājumu iepriekšējā iedaļā centos paskaidrot, kāpēc uzskatu, ka, piemērojot Tiesas tradicionālo judikatūru par tās kompetenci un lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību, iesniedzējtiesas pirmais uzdotais jautājums ir pieņemams. Centos arī sistematizēt Tiesas jaunāko judikatūru, lai parādītu, kāpēc nekas tajā nav faktiski mainījis tās tradicionālo atvērto pieeju.

131. Tagad tomēr ir nepieciešams pievērsties (jaunai) pamatproblēmai, proti, LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai. Nav noslēpums, ka noteiktu satraukumu par pieņemamības novērtējumu šajās lietās, kā arī, iespējams, citās Tiesai nesen iesniegtajās vai pašlaik tajā skatītajās lietās ir radījusi Tiesas "bagātīgā" pieeja attiecībā uz LES 19. panta 1. punkta interpretāciju. Proti, tiklīdz

[85] Skat., piemēram, spriedumu, 2021. gada 25. februāris, *Dalli*/Komisija (C-615/19 P, EU:C:2021:133, 223. punkts).

attiecībā uz LES 19. panta 1. punktu izzuda būtiskās robežas, ka tad, lai [jautājums] būtu Tiesas kompetencē, tam jābūt Savienības tiesību "piemērošanas jomā", loģiski pieauga bažas par to, ka LES 19. panta 1. punkta otrā daļa, iespējams, tiks pārmērīgi piemērota [86]. Agrāk vai vēlāk var būt pat centieni vēlreiz ieviest šīs robežas saistībā ar pieņemamību [87].

132. Nevar noliegt, ka lietā *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* izmantotā pieeja ir visai tālejoša – LES 19. panta 1. punkta piemērošana ir plaša gan *ratione materiae* (ietverot visas jomas, uz kurām attiecas Savienības tiesības, neatkarīgi no tā, vai dalībvalsts katrā atsevišķā gadījumā īsteno Savienības tiesības Hartas 51. panta 1. punkta nozīmē), gan *ratione iudicis* (ietverot ikvienu valsts iestādi, kas var lemt tiesas statusā par jautājumiem, kuri skar Savienības tiesību piemērošanu un interpretāciju). Kā jau esmu atzīmējis savos secinājumos lietā *AFJR*, patiešām ir visai grūti atrast valsts tiesu, kurai nekad nevar tikt lūgts pieņemt nolēmumu jautājumos, kas skar Savienības tiesību jautājumus [88].

133. Pamatojoties uz to, varētu apgalvot – ņemot vērā LES 19. panta 1. punkta plašo piemērošanas jomu, ir attaisnojama ierobežojošāka pieeja attiecībā uz tādu lietu *pieņemamību*, kurās ir ierosināti jautājumi saskaņā ar šo noteikumu. Šādā gadījumā pieņemamības kritēriji varētu būt slūžas, kas neļauj Tiesai noslīkt neskaitāmajos lūgumos sniegt prejudiciālu nolēmumu, kuri skar dažādus aspektus, kas, dažu valsts tiesu ieskatā, varētu raisīt jautājumus par valsts tiesu varas neatkarību.

134. Šajā iedaļā paskaidrošu, kāpēc nepiekrītu šādam viedoklim. Faktiski esmu pārliecināts, ka Tiesas pieeja šajā jautājumā – ja tā ir pareizi ierobežota un piemērota – ir pamatota. Šim nolūkam vispirms ir jāieskicē LES 19. panta 1. punkta otrās daļas patiesā būtība, proti, tas ir ārkārtas tiesību aizsardzības līdzeklis ārkārtas gadījumiem. Tāpēc pieņemamības ziņā piekļuves slieksnis ir zems un tam ir jābūt zemam, savukārt šīs tiesību normas pārkāpuma pēc būtības slieksnis ir samērā augsts (1). Tādējādi LES 19. panta 1. punkts papildina, bet, iespējams, var arī pārsniegt divas citas galvenās Līguma tiesību normas, kas arī ataino tiesu varas neatkarības principu, proti, Hartas 47. pantu un LESD 267. pantu (2).

a) LES 19. panta 1. punkta būtība un piemērojamība

135. Vispirms ir jāuzsver – tas, kā Tiesa uztver šo tiesību normu, ir atainots LES 19. panta 1. punkta tekstā, saskaņā ar kuru dalībvalstis "nodrošina tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ir pietiekami efektīvi tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai *jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības*". Tajā noteiktais pienākums ir plašs un nekonkrēts. Tas balstās uz jomu un nav atkarīgs no lietas.

136. Neapstrīdami ir arī tas, ka principā tiesu varas neatkarības minimālās garantijas ir jānodrošina attiecībā uz visām tiesām un attiecībā uz visām to darbībām. Ir absurds apgalvot, ka valsts tiesību norma par tiesu organizāciju nebūs problemātiska pilnīgi valsts iekšējās tiesvedībās, lai gan varētu raisīt problēmjautājumu ikreiz, kad ir piemērojama Savienības tiesību norma vai tās princips. (Ne)atkarība ir jautājums par kontroli, spiedienu un iedarbību. Tā ir strukturāla. Tā ir jāgarantē transversāli. Protams, persona, kas ietekmē vai pat kontrolē tiesnesi vai tiesu, varētu nolemt neizmantot savu ietekmi kādā atsevišķā gadījumā. Taču tas diez vai varētu nozīmēt, ka

86 Kā jau skaidrots manos secinājumos lietā *AFJR*, 212. un nākamie punkti.

87 Tajā brīdī iepriekš minēto zinātnisko aprindu brīdinājumi varētu patiešām būt pareizi, skat. šo secinājumu 108. un 109. punktu un 69. zemsvītras piezīmi.

88 Skat. manus secinājumus lietā *AFJR*, 207. punkts.

tiesnesis kopumā ir "neatkarīgs"[89]. Tāpēc vienkārši nepastāv "tiesu varas neatkarība Savienības tiesību piemērošanas jomā" pretstatā "tiesu varas neatkarībai pilnīgi iekšējās valsts lietās"[90]. Nav tādas "daļēja laika" tiesu varas neatkarības[91].

137. Bieži vien tiesvedības sākumposmā nav arī iespējams noteikt, vai konkrētās tiesvedības gaitā Savienības tiesību norma vai princips būs vai nebūs piemērojams. Turklāt daudzi tiesas nolēmumi kādā brīdī pēc to pasludināšanas viena vai cita iemesla dēļ var ienākt arī Savienības "tiesību telpā". Savstarpēja atzīšana un, pats par sevi saprotams, savstarpēja uzticēšanās diez vai darbosies, ja valsts iestādēm ikreiz ir jāpārbauda, vai citas dalībvalsts tiesa ir bijusi "pietiekami neatkarīga", izskatot lietu, kas (sākotnēji) ir bijusi pilnīgi iekšēja lieta un kas (runājot metaforās) izgājusi ārpus robežām, lai noteiktas tiesiskās sekas izvērstu citā dalībvalstī.

138. Šī problēma tomēr neaprobežojas ar dalībvalstu savstarpējās sadarbības horizontālo dimensiju vien[92]. Tādā sistēmā kā Eiropas Savienība, kurā likums ir integrācijas galvenais virzītājspēks, neatkarīga tiesu sistēma (gan centrālā, gan valsts līmenī), kas spēj nodrošināt likuma pareizu piemērošanu, ir sevišķi svarīga. Vienkārši bez neatkarīgas tiesu varas nebūs arī īstas tiesību sistēmas. Bez "likuma" diez vai var pastāvēt lielāka integrācija. Centieni izveidot "vēl ciešāku Eiropas tautu savienību" ir lemti neveiksmei, ja Eiropas tiesu sistēmas kartē sāks parādīties tiesiskie melnie caurumi.

139. Ņemot vērā minētos iemeslus, lai Eiropas tiesu sistēma pastāvētu, ir kategoriski jāuzstāj uz to, lai visi to veidojošie dalībnieki nodrošinātu tiesu varas neatkarības un objektivitātes minimālās garantijas *neatkarīgi* no tā, vai katrā atsevišķā lietā, ko skata konkrētā tiesa, Savienības tiesības faktiski tiek vai netiek piemērotas.

140. Tomēr visi šādi strukturālie argumenti jautājumā "*kāpēc*?" samērā maz atklāj, *kā* to izdarīt. Vispirms jau: vai LES 19. panta 1. punktam ir *neierobežota* piemērošanas joma, tādējādi – vai tas izķer jebkuru iespējamo problēmu, kas attiecas uz dalībvalstu tiesu organizāciju, to procedūrām un praksi? Citiem vārdiem: vai LES 19. panta 1. punkts līdzīgi kā jaudīgs elektroniskais mikroskops spēj atklāt pat mazākās daļiņas, kas var (vai nevar) ietekmēt valsts tiesu iestāžu "veselību"?

141. Manuprāt, uz to ir jāatbild noliedzoši. LES 19. panta 1. punkta *materiālā* piemērošanas joma vēl nenosaka, kādam ir jābūt tā *pārkāpuma slieksnim*. Materiālā piemērošanas joma ir *joma*, ko "sedz" Savienības tiesību normā ietvertie principi, – attiecīgi var novērtēt, vai valstu pasākumi, kas ietilpst šajā jomā, atbilst no tās izrietošajiem principiem. Slieksnis ir *mērs*, ko izmanto, lai veiktu šo novērtējumu.

142. Šis izteikums ir jāpaskaidro sīkāk.

89 Interesanti, ka idejas, kas nemaz nav tālu no "sektorālās neatkarības", faktiski tika virzītas pēc 1989. gada vairākās postkomunistiskās valstīs kā tiesu varas pašattaisnošanas un turpinātības līdzeklis, paredzot, ka dažās jomās (piemēram, "no politikas brīvās civiltiesībās") tiesneši faktiski (jau) ir neatkarīgi, lielākoties tāpēc, ka šajās jomās (vairs) nenotiek mēģinājumi ietekmēt atsevišķu lietu iznākumu. Brīnišķīga lasāmviela angļu valodā par to, kā šī sistēma patiesībā darbojās (un cik kļūdaina šī loģika ir īstenas tiesu varas neatkarības ziņā), ir, piemēram, Markovits, I., *Justice in Lüritz: Experiencing Socialist Law in East Germany*, Princeton University Press, 2010.

90 Šajā jautājumā skat. arī manus secinājumus lietā *Torubarov* (C-556/17, EU:C:2019:339, 54. un 55. punkts).

91 Vai arī "dalījums atkarībā no tiesību jomas" – proti, doma, ka, lai gan, iespējams, var būt kādi problēmjautājumi "politiskās lietās", "tehniskākas Savienības tiesību jomas", piemēram, PVN tiesības vai vides tiesības, joprojām tiktu piemērotas pienācīgi, var šķist vērā ņemama ideja tikai kādam, kuram nav nekādas saprašanas vai vēsturiskās atmiņas par to, kā darbojas (vai drīzāk nedarbojas) nebrīva tiesu sistēma.

92 Šajā kontekstā skat. it īpaši spriedumus, 2018. gada 25. jūlijs, *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), un 2020. gada 17. decembris, *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas tiesu iestādes neatkarība) (C-354/20 PPU un C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033).

143. Pirmkārt, faktiski kāds ir LES 19. panta 1. punkta otrās daļas iespējamā pārkāpuma *mērs*? Vēlreiz atkārtošu, LES 19. panta 1. punkta formulējumā dalībvalstīm ir noteikts pienākums un attiecīgi tas, kad šis pienākums nav izpildīts. Tikai tad, kad dalībvalstis nenodrošina "tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ir pietiekami efektīvi tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai", tās pārkāpj šo tiesību normu.

144. Tāpēc piekrītu ģenerāladvokātam J. Tančevam, ka LES 19. panta 1. punkts ir tiesību norma, kas attiecas galvenokārt uz valsts tiesiskā regulējuma strukturālajiem un sistēmiskajiem elementiem [93]. Šie elementi neatkarīgi no tā, vai tie nāk no valsts likumdevēja vai izpildvaras, vai tiesu prakses, var likt apšaubīt dalībvalsts spēju nodrošināt personām efektīvu tiesību aizsardzību tiesā. Citiem vārdiem, saskaņā ar LES 19. panta 1. punktu būtiski ir tas, vai dalībvalsts tiesu sistēma atbilst tiesiskuma principam, kas ir viena no Savienības pamatvērtībām, kura atrodama arī LES 2. pantā.

145. Uzskatu, ka šo izteikumu Tiesa līdz šim nav ne skaidri pieņēmusi, ne atspēkojusi. Faktiski Tiesa nav šo tēmu sīkāk iztirzājusi, jo tas nav bijis nepieciešams, lai lemtu par lietām, kas tai nodotas izskatīšanai.

146. Otrkārt, ja tas tā patiešām ir, pieņemamības slieksnis no LES 19. panta 1. punkta skatpunkta nav noteikts un nav arī jānosaka augstāk nekā parasti. Šajā saistībā tradicionālā judikatūra un pieeja attiecībā uz pieņemamību, kas sīki izklāstīta šo secinājumu iepriekšējā iedaļā, ir pietiekama. LES 19. panta 1. punkta otrajā daļā jau ir iestrādāts un ir visai augsts šīs tiesību normas pārkāpuma *pēc būtības* slieksnis.

147. LES 19. panta 1. punktā ir ietverts ārkārtas tiesību aizsardzības līdzeklis ārkārtas gadījumiem. Tā nolūks nav izķert visus iespējamos problēmjautājumus, kas rodas saistībā ar valsts tiesu iestādēm, bet tikai zināmā mērā nopietnus un/vai sistēmiskus jautājumus, attiecībā uz kuriem iekšējā tiesību sistēma, visticamāk, nepiedāvā pienācīgus tiesiskās aizsardzības līdzekļus.

148. Ar *nopietnu un sistēmisku raksturu* es nedomāju, ka problēmai ir obligāti jārodas daudzās lietās vai jāskar valsts tiesu sistēmas lielas sastāvdaļas, lai būtu šīs tiesību normas pārkāpums. Izšķirošais jautājums ir drīzāk tas, vai problēma (vienreizēja vai regulāra), uz kuru ir vērsta Tiesas uzmanība, varētu apdraudēt valsts tiesu sistēmas atbilstošu darbību, tādējādi apdraudot attiecīgās dalībvalsts spēju nodrošināt personām pienācīgus tiesiskās aizsardzības līdzekļus.

149. Raugoties no šāda skatpunkta, valsts tiesu sistēmās ir ne mazums situāciju, kurās var būt atsevišķas kļūdas vai pat tādas kļūdas, kas atkārtojas un ir strukturālas, taču kuras tomēr nepārsniegs LES 19. panta 1. punkta slieksni. Piemēram, tā var būt tiesnešu algu nepareiza indeksācija konkrētā gadā, "gada beigu" prēmiju nepiešķiršana, lietas neiedalīšana atbilstošajai tiesas palātai vai atbilstošajam tiesnesim referentam, kvalificētākās personas nevirzīšana palātas priekšsēdētāja amatam un tā tālāk. Savukārt tas, vai ir likumīgi veikta vienas atsevišķas, bet svarīgas tiesu amatpersonas iecelšana, lai arī ir notikusi tikai vienu reizi, var radīt sistēmisku ietekmi, kurai varētu būt nepieciešams izvērtējums saskaņā ar LES 19. panta 1. punktu [94].

[93] Skat. it īpaši ģenerāladvokāta J. Tančeva secinājumus lietā Komisija/Polija (Vispārējās jurisdikcijas tiesu neatkarība) (C-192/18, EU:C:2019:529, 115. punkts), un apvienotajās lietās *Miasto Łowicz* un *Prokurator Generalny* (C-558/18 un C-563/18, EU:C:2019:775, 125. punkts).

[94] Šajā nozīmē skat. manus secinājumus lietā *AFJR*, 265.–279. punkts (par Tiesu inspekcijas vadītāja neatbilstīgu iecelšanu).

150. Vēl viens aspekts, kas, manuprāt, ir būtisks saskaņā ar LES 19. panta 1. punktu, ir šāds – vai valsts sistēma *juridiski un faktiski* piedāvā pietiekamas strukturālas garantijas, lai varētu *pati labot* identificēto problēmu. Ja dalībvalsts izstrādātais vispārējais tiesiskais regulējums principā spēj labot iespējamo kļūdu, tad atsevišķi gadījumi, kad šis tiesiskais regulējums ir bijis *nepareizi piemērots*, automātiski nav LES 19. panta 1. punkta pārkāpums. Tiesai nav pedantiski jāuzrauga, vai valsts tiesas ievēro savus valsts noteikumus [95]. Tāpēc, atliekot malā elementus, kas norāda uz plašāku saistību, viens atsevišķs gadījums, kad ir notikusi iespējama kļūda valsts tiesību normas interpretācijā vai piemērošanā *citādi veselīgā* tiesību sistēmā, kas ir Savienības tiesībām atbilstoša, nav LES 19. panta 1. punkta pārkāpums.

151. Atkal jau gandrīz droši var teikt, ka ne visas lietas, kas, iespējams, skar tiesu iestādes vai tiesvedību reglamentējošās normas, ir jautājums par tiesiskumu [96]. Pārskatot valsts pasākumus, kas, iespējams, ietekmē valsts tiesu iestāžu neatkarību, Tiesai ir jāaprobežojas vien ar *patoloģiskām* situācijām.

152. Treškārt, veicot novērtējumu, ir svarīgi izvērtēt ne tikai "likumu uz papīra", bet arī "likumu dzīvē". Tiesa ir konsekventi vērtējusi valstu tiesību aktu un noteikumu atbilstību Savienības tiesībām kopš to piemērošanas praksē [97], ņemot vērā to, kā tos interpretē valsts tiesas [98], un attiecīgā gadījumā ņemot vērā valsts tiesību sistēmas vispārējos tiesību principus [99]. Šā iemesla dēļ Tiesa ir uzstājusi, ka LES 19. panta 1. punkta iespējamie pārkāpumi vienmēr ir jāizvērtē to kontekstā, aplūkojot *visus attiecīgos elementus*. Tiesai iesniegtās problēmas tehniskos aspektus nevar izvērtēt, tos "klīniski izolējot" no plašākas tiesiskās un institucionālās ainas [100].

153. Tādējādi Tiesa skaidri apskata ne tikai atsevišķu tiesību normu. Rūpīga pārbaude neaprobežojas vien ar cieši saistītām valsts tiesību normām, bet faktiski aptver plašāku tiesisko un institucionālo ainu [101]. Izsakoties vienkāršāk, katra atsevišķa "pacienta" iespējamā kaite ir jānovērtē, ņemot vērā vispārējo "veselības stāvokli" tiesu varas neatkarības ziņā.

154. Raugoties no šāda skatpunkta, man joprojām ir mīkla, kā šajā iedaļā ieskicētā pieeja attiecībā uz LES 19. panta 1. punktu varētu nesaskanēt ar dalībvalstu vienlīdzību vai noteikt kādus dubultstandartus. Standarts ir precīzi tāds pats un ir jāievēro ikvienam. Taču atsevišķu pacientu stāvoklis objektīvi ir ļoti atšķirīgs [102]. Dalībvalstu vienlīdzību diez vai var aplūkot pilnīgi formāli, lai neteiktu formālistiski – attieksmei pret tām visām ir jābūt vienādai *neatkarīgi* no situācijas un

95 Attiecībā uz līdzīgu skatījumu, bet citā kontekstā skat. Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk tekstā – "ECT") spriedumu, 2020. gada 1. decembris, *Ástráðsson* pret Islandi (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, 209. punkts un tajā minētā judikatūra) (turpmāk tekstā –"*Ástráðsson*").

96 Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2020. gada 26. marts, *Simpson* un HG/Padome un Komisija, pārskatīšana (C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-11, EU:C:2020:232, 71.–76. punkts). Citā kontekstā skat. arī ECT spriedumu *Ástráðsson*, 234. punkts.

97 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2003. gada 27. novembris, Komisija/Somija (C-185/00, EU:C:2003:639, 109. punkts).

98 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2007. gada 13. decembris, Komisija/Īrija (C-418/04, EU:C:2007:780, 166. punkts).

99 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2003. gada 26. jūnijs, Komisija/Francija (C-233/00, EU:C:2003:371, 84. punkts).

100 Skat. kopā ar turpmākām atsaucēm manus secinājumus lietā *AFJR*, it īpaši 243. un 244. punktu.

101 Skat., piemēram, spriedumus A. K. u.c., 142. punkts, vai 2021. gada 2. marts, A. B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība) (C-824/18, EU:C:2021:153, 98.–106. punkts un 163. punkts).

102 Atgriežoties pie metaforas par pacientu, apgalvojums, ka šādos gadījumos objektīvam kontekstam nav nozīmes, liek domāt, ka neatliekamās palīdzības brigādei, kas tikko ir ieradusies ceļu satiksmes negadījuma vietā, ir jāizmeklē ne tikai tie pasažieri, kas atradās sadursmē cietušajās automašīnās, bet arī visu negadījumā klātesošo automašīnu pasažieri, arī tie, kuri nav iesaistīti sadursmē, bet vienkārši apstājušies, lai apskatītos, kas noticis. Galu galā viņi *visi ir automašīnas pasažieri*, un pret visiem ir jābūt *absolūti vienādai attieksmei* neatkarīgi no apstākļiem.

konteksta, kādā tās atrodas. Automātiskums bez izšķirības nav vienlīdzība (pēc būtības); lai nodrošinātu vienlīdzību, attieksmei pret visiem ir jābūt līdzīgai, bet atšķirīgās situācijās ir jārīkojas atšķirīgi [103].

155. Visbeidzot, ceturtkārt, šādi interpretējot LES 19. panta 1. punktu, rezultāts ir tāds, ka valsts pasākuma atbilstība LES 19. panta 1. punkta standartiem tiktu vērtēta nevis tad, kad tiek noteikta jautājumu *pieņemamība* ("vai LES 19. panta 1. punkts ir piemērojams attiecīgajā lietā?"), bet gan vērtējot jautājumus *pēc būtības* ("vai attiecīgais valsts pasākums atbilst LES 19. panta 1. punkta standartiem?").

156. Tas savukārt rada vēl vienu svarīgu jautājumu, kas vairāk ir pragmatisks jautājums: vai pastāv risks, ka šāda pieeja var radīt problēmas Tiesas noslodzes ziņā?

157. Es tā neuzskatu.

158. No vienas puses, saskaņā ar pastāvošo judikatūru attiecībā uz pieņemamību Tiesa var visai ātri noraidīt mākslīgas vai hipotētiskas lietas, kā arī lietas, kurās, lai gan jautājums ietilpst *ratione materiae* saskaņā ar LES 19. panta 1. punktu, valsts tiesa nevarētu ņemt vērā Tiesas atbildi uz vienu vai vairākiem uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem (kā tas ir bijis lietā *Miasto Łowicz*) [104]. Līdzīgi – lietas, kurās acīmredzami netiek izpildītas LES 19. panta 1. punkta pamatprasības un/vai iesniedzējtiesa nav paskaidrojusi, kāpēc varētu rasties jautājums saskaņā ar LES 19. panta 1. punktu, var noraidīt, ja netiek izpildīti jautājuma atbilstības un nepieciešamības nosacījumi.

159. Kā jau centos paskaidrot, LES 19. panta 1. punkta pārkāpuma *slieksnis* ir samērā augsts. Ja apstrīdētie valsts pasākumi neatkarīgi no tā, vai tie ir vai nav likumīgi, neizraisa patiesu ar tiesiskumu saistītu problēmjautājumu (ņemot vērā šo pasākumu nopietnību un iespējamā pārkāpuma sistēmisko ietekmi vai sistēmas nespēju pašai labot [identificēto problēmu]), nešķiet, ka Savienības tiesai lietas izskatīšana pēc būtības būtu sarežģītāka vai laikietilpīgāka nekā lietas pieņemamības novērtēšana [105].

160. Attiecīgi, [metodiski] piemērojot Tiesas tradicionālo judikatūru par pieņemamību attiecībā uz lietām, kurās lūgumos sniegt prejudiciālu nolēmumu uzdotie jautājumi skar LES 19. panta 1. punkta interpretāciju, manuprāt, nav nekāda riska, ka pavērtos slūžas, kas pārpludinātu Tiesu ar savādiem, slikti izvēlētiem vai negodīgiem lūgumiem. Tad Tiesai arī nav "jāpiekoriģē" tās parastais "nepieciešamības" kritērija novērtējums, lai noraidītu vairāk lietu, nekā tā to darītu parasti.

[103] Bartlett, R. C., un Collins, S. D., *Aristotle's Nicomachean Ethics*: *A New Translation*, University of Chicago Press, 2011.

[104] Nesenam piemēram skat. ģenerāladvokāta P. Pikamēes [*P. Pikamäe*] secinājumus lietā IS (Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu prettiesiskums) (C-564/19, EU:C:2021:292, 85.–92. punkts).

[105] Šajā saistībā pamatojumu, ko Tiesa sniedza lietā *Maler* par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību, varētu ļoti labi sniegt attiecībā uz tādu pašu tvērumu un detalizācijas pakāpi kā lēmumu pēc būtības.

b) LES 19. panta 1. punkts, Hartas 47. pants un LESD 267. pants – viens saturs, bet atšķirīgs nolūks

161. Pēdējais elements, kas jāapspriež attiecībā uz LES 19. panta 1. punkta otro daļu, ir šāds: kāda saikne šai tiesību normai ir ar citām Līguma tiesību normām, kurās arī ir ietverts tiesu varas neatkarības princips, it īpaši ar Hartas 47. pantu un LESD 267. pantu[106]? Šo tiesību normu savstarpējā mijiedarbība ir raisījusi neskaidrības gan lietu dalībniekiem, gan arī vairākām iesniedzējtiesām. Vai šīs tiesību normas nosaka dažādu veidu "tiesu varas neatkarību"? Vai ir iespējams, ka valsts tiesa ir neatkarīga, ņemot vērā vienu šo tiesību normu, bet nav neatkarīga, ņemot vērā citu tiesību normu? Vai tā rezultātā Savienības tiesībās pastāv dažādas "tiesu varas neatkarības"?

162. Manuprāt, vienkāršā atbilde ir "nē", proti, *ir viens un tas pats* tiesu varas neatkarības *princips*. Papildus tam, ka tas ir visai pašsaprotami loģikas ziņā, šo apsvērumu apliecina arī tas, ka Tiesa ir atsaukusies uz šo jēdzienu vienādā veidā neatkarīgi no tā, kura no Savienības tiesību normām tika piemērota attiecīgajā lietā[107]. Tādējādi es varu vien pilnībā piekrist ģenerāladvokātiem J. Tančevam un Dž. Hoganam, ka LES 19. panta 1. punkta un Hartas 47. panta saturs tiesu varas neatkarības ziņā būtībā ir vienāds[108].

163. Tomēr vienāds saturs ne vienmēr nozīmē, ka katrā atsevišķā gadījumā rezultāts arī būs vienāds. Šīm trim tiesību normām ir atšķirīga piemērojamība, būtība un nolūks Līgumu struktūrā. Tādējādi šīs atšķirības nozīmē, ka saskaņā ar katru no šīm tiesību normām ir veicams nedaudz atšķirīgs izvērtējums.

164. LES 19. panta 1. punktam ir plaša piemērošanas joma, kas aptver ne tikai situācijas, kurās katru atsevišķu gadījumu tradicionālā izpratnē reglamentē Savienības tiesības. Tas nosaka, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, lai to tiesu iestādes, ņemot vērā, ka tām ir centrālā loma Savienības tiesību sistēmā, tiktu organizētas un darbotos, ievērojot Savienības vērtības, it īpaši tiesiskumu. Šīs tiesību normas pārkāpuma slieksnis ir visai augsts, proti, pārkāpumu rada tikai sistēmiskas dabas vai pietiekami nopietni problēmjautājumi, kurus, visticamāk, nevar labot pati valsts tiesiskās aizsardzības līdzekļu sistēma. Tiesa, veicot analīzi šajā kontekstā, skaidri iziet ārpus konkrētās lietas materiāliem un iekļauj plašāku valsts tiesu iestāžu institucionālo un konstitucionālo struktūru.

165. Hartas 47. pants ir tiesību norma, kas ietver visu tiesvedības dalībnieku subjektīvās tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu un kas ir piemērojama vien tad, ja lieta ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā saskaņā ar Hartas 51. panta 1. punktu. Šajās robežās visi lietas dalībnieki ir tiesīgi atsaukties uz Hartas 47. panta pārkāpumu. Lai pārliecinātos par tiesas "neatkarību" šajā kontekstā, ir sīki jāizvērtē visi attiecīgie apstākļi, kas attiecas uz konkrēto lietu. Jautājumi, kas saistīti ar kādu valsts tiesu sistēmas strukturālu vai sistēmisku pazīmi, ir būtiski tikai tiktāl, ka tie var ietekmēt atsevišķus tiesas procesus. Tiesas pārbaude attiecībā uz konkrētās tiesu

106 Atliekot malā citus specifiskus (parasti sekundāros tiesību aktos noteiktus) pasākumus, kuros arī ir ietverts un sīkāk izstrādāts tiesu varas neatkarības jēdziens un par kuriem arī var rasties jautājumi konkrētos scenārijos, piemēram, Komisijas 2006. gada 13. decembra Lēmumu, ar ko izveido mehānismu, lai nodrošinātu sadarbību un pārliecinātos par Rumānijā sasniegto, novēršot noteiktus trūkumus tādās jomās kā tiesu sistēmas reforma un cīņa pret korupciju (OV 2006, L 354, 56. lpp.). Sīkāk skat. manus secinājumus lietā *AFJR*, 183.–225. punkts.

107 Skat. tostarp spriedumus, 2017. gada 16. februāris, *Margarit Panicello* (C-503/15, EU:C:2017:126, 37. un 38. punkts) (par LESD 267. pantu); A. K. u.c. (121. un 122. punkts) (par Hartas 47. pantu); 2019. gada 24. jūnijs, Komisija/Polija (Augstākās tiesas neatkarība) (C-619/18, EU:C:2019:531, 71.–73. punkts) (par LES 19. panta 1. punktu); un 2021. gada 2. marts, A.B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība) (C-824/18, EU:C:2021:153, 143. punkts).

108 Skat. ģenerāladvokāta Dž. Hogana [*G. Hogan*] secinājumus lietā *Republika* (C-896/19, EU:C:2020:1055, 45. un 46. punkts), un ģenerāladvokāta J. Tančeva secinājumus lietā A. K. u.c., EU:C:1019:551, 85. punkts.

iestādes neatkarību šajā kontekstā ir vidējas intensitātes, proti, ne visi tiesību akta pārkāpumi ir Hartas 47. panta pārkāpums. Tālab pārkāpumam ir jābūt diezgan nopietnam. Tomēr, tiklīdz ir sasniegts prasītais nopietnības standarts, tas ir pietiekami, lai būtu Hartas 47. pārkāpums, jo nav jāizpilda nekāds cits nosacījums, lai apstiprinātu individuālās tiesības, kas izriet no Savienības tiesībām.

166. Visbeidzot LESD 267. pantam ir plaša materiālā piemērošanas joma, kas ietver visas situācijas, kurās jebkura Savienības tiesību norma var būt piemērojama, bet var attiekties arī uz noteiktām situācijām, kas ir ārpus Savienības tiesību piemērošanas jomas [109]. Jēdzienam "tiesa" (kas pēc definīcijas nosaka, ka tās locekļiem ir jābūt neatkarīgiem) šajā tiesību normā ir funkcionāla daba, proti, to izmanto, lai noteiktu, kuras valsts iestādes var kļūt par Tiesas sarunu partneriem saistībā ar prejudiciālā nolēmuma tiesvedību. Veicot analīzi saskaņā ar LESD 267. pantu, uzmanības centrā ir strukturāls jautājums samērā vispārinātā līmenī – kāda ir šīs iestādes atrašanās vieta dalībvalstu institucionālajā sistēmā. Iestādes neatkarību šajā kontekstā Tiesa pārskata ar mazāku intensitāti. Galu galā LESD 267. panta mērķis ir vienkārši norādīt atbilstošus institucionālos sarunu partnerus saistībā ar pieņemamību.

167. Šim nošķirumam ir visai nopietnas sekas attiecībā uz lietas dalībniekiem un arī iesniedzējtiesām.

168. Pirmkārt, iespējamo jautājumu par Hartas 47. panta pārkāpumu var rosināt tikai attiecībā uz Savienības tiesībās garantētajām individuālajām tiesībām [110]. Visticamāk, uz šo tiesību normu nevar atsaukties apstākļos, kad jautājumus ir uzdevuši paši valsts tiesneši par savas sistēmas atbilstību Savienības tiesībās noteiktajam tiesu varas neatkarības principam, jo pašiem tiesnešiem, visticamāk, nav tiesību, kuras izrietētu no Savienības tiesībām, kas ir jautājuma priekšmets lietās, kuras viņi skata. Savukārt jautājumi, kurus ir ierosinājuši paši tiesneši, ir iespējami un pieņemami saskaņā ar LES 19. panta 1. punktu un LESD 267. pantu [111].

169. Otrkārt, atkarībā no pārskatīšanas veida, sliekšņa un intensitātes galu galā var atšķirties arī iznākums (ne)atbilstības ziņā. Proti, katrā ziņā ir iespējams, ka viens un tas pats jautājums var būt pārkāpums saskaņā ar Hartas 47. pantu, bet neraisīt jautājumu saskaņā ar LES 19. panta 1. punktu [112], kā arī tas var būt LES 19. panta 1. punkta pārkāpums, bet nebūt pārkāpums saskaņā ar Hartas 47. pantu [113].

170. Secinājis, ka pirmais jautājums ir pieņemams, tagad pievērsīšos lietas būtībai.

[109] Skat. it īpaši spriedumu, 2016. gada 15. novembris, *Ullens de Schooten* (C-268/15, EU:C:2016:874, 50.–53. punkts). Attiecībā uz noteiktiem konkrētiem jautājumiem, kas radušies šajā saistībā, skat. nesenāk manus secinājumus lietā *J & S Service* (C-620/19, EU:C:2020:649, 27.–74. punkts).

[110] Atsevišķs jautājums ir situācijas, kurās Savienības tiesību piemērošanas joma saskaņā ar Hartas 51. panta 1. punktu tiek ierosināta ar īpašu Savienības sekundāro tiesību aktu režīmu, kas tad padara piemērojamu Hartas 47. pantu. Skat. manus secinājumus lietā *AFJR*, 196.–202. punkts.

[111] Šajā nozīmē skat. arī ģenerāladvokāta Dž. Hogana secinājumus lietā *Repubblika* (C-896/19, EU:C:2020:1055, 33.–47. punkts).

[112] Ir atsevišķs Hartas 47. panta pārkāpums, kura smaguma pakāpe nesasniedz LES 19. panta 1. punkta slieksni.

[113] Pārkāpuma veids ir sasniedzis LES 19. panta 1. punkta slieksni, bet no attiecīgajām Savienības tiesībām neizrietēja individuālas tiesības saskaņā ar Hartas 47. pantu (būtībā nesenākais scenārijs ir 2021. gada 2. marta spriedumā A.B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība) (C-824/18, EU:C:2021:153, it īpaši 89. punkts).

C. Par lietas būtību

171. Iesniedzējtiesa vaicā Tiesai, vai LES 19. panta 1. punkta otrā daļa, to skatot kopsakarā ar LES 2. pantu un tajā ietverto tiesiskuma principu, un Direktīvas 2016/343 6. panta 1. un 2. punkts, tos skatot kopsakarā ar tās 22. apsvērumu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir valsts tiesību normas, saskaņā ar kurām tieslietu ministrs/ģenerālprokurors drīkst, pamatojoties uz publiski nepieejamiem kritērijiem, pēc saviem ieskatiem norīkot tiesnešus uz augstākas instances tiesām uz nenoteiktu laiku un jebkurā brīdī izbeigt šo norīkojumu.

172. Saskaņā ar iedibināto judikatūru tiesu varas neatkarības jēdzienam ir divi aspekti – ārējais un iekšējais.

173. *Ārējais* aspekts (jeb neatkarība *stricto sensu*) nozīmē, ka tiesai jābūt aizsargātai no ārējas iejaukšanās vai spiediena, kas varētu apdraudēt tās locekļu pieņemtā nolēmuma neatkarību, izskatot tiem uzticētos strīdus. Kā ģenerāladvokāts Dž. Hogans trāpīgi izteicies nesenajos secinājumos, neatkarība *stricto sensu* ietver prasību, lai valsts tiesa "pildītu savas funkcijas pilnīgi autonomi, nebūdama pakļauta nekādai hierarhiskai saiknei vai subordinācijai attiecībā pret kādu citu iestādi un nesaņemot jebkādas izcelsmes rīkojumus vai instrukcijas" [114].

174. *Iekšējais* aspekts ir saistīts ar objektivitāti un cenšas nodrošināt vienādu attieksmi pret strīda pusēm un to attiecīgajām interesēm saistībā ar izskatāmās lietas strīda priekšmetu. Šis aspekts paredz, ka ir jāievēro objektivitāte un, izņemot stingru tiesību normu piemērošanu, ir jābūt absolūtai neieinteresētībai strīda atrisinājumā. Kā to uzsvēra ģenerāladvokāts D. Ruiss-Harabo Kolomers lietā *De Coster*, objektivitātes nodrošināšanai tiesneša "psiholoģiskai attieksmei" pret strīdu ir jābūt "sākotnēji vienaldzīgai", lai viņš būtu (un šķistu) vienādā attālumā no lietas dalībniekiem [115].

175. Tiesa ir konsekventi norādījusi, ka atbilstoši šīm abām prasībām ir nepieciešams, lai pastāvētu "tiesību normas, it īpaši attiecībā uz tiesas sastāvu, tās locekļu iecelšanu amatā un pilnvaru ilgumu, kā arī viņu atturēšanās, noraidīšanas un atsaukšanas iemesliem, lai kliedētu attiecīgajās personās jebkādas pamatotas šaubas par minētās struktūras ārēju neietekmējamību un tās neitralitāti attiecībā uz tajā izvērtējamajām interesēm" [116].

176. Ņemot vērā šos apstākļus, attiecīgais jautājums šajās lietās šķiet, ir šāds: vai attiecīgie valsts pasākumi, it īpaši tie, kas ietekmē iztiesāšanas *sastāvu* kriminālprocesā, piedāvā pietiekamas garantijas attiecībā uz pilnīgi visu šāda iztiesāšanas sastāva locekļu neatkarību un objektivitāti, lai kliedētu jebkādas attiecīgo personu šaubas, ka šos locekļus varētu ietekmēt ārēji faktori vai ka tiem varētu rasties kādas intereses tiesvedības iznākumā?

177. Man šķiet, ka atbilde uz šo jautājumu ir skaidri noliedzoša. Attiecīgie valsts pasākumi, šķiet, patiešām ir ļoti problemātiski, raugoties gan no ārējā, gan iekšējā neatkarības aspekta.

178. Iesākumā ir jāuzsver, ka saskaņā ar Savienības tiesībām dalībvalstīm netiek prasīts pieņemt kādu konkrētu konstitucionālo modeli, kas regulē dažādu valsts varas atzaru attiecības un mijiedarbību, protams, ar nosacījumu, ka pamatā tiek nodrošināta valsts varas dalīšana, kas ir

[114] Ģenerāladvokāta Dž. Hogana secinājumi lietā *Repubblika* (C-896/19, EU:C:2020:1055, 58. punkts).

[115] C-17/00, EU:C:2001:366, 93. punkts, ar atsauci uz jurista *P. Calamandrei* darbiem.

[116] Skat. nesenākus spriedumus *Land Hessen*, 52. punkts un tajā minētā judikatūra, un 2021. gada 2. marts, A.B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība) (C-824/18, EU:C:2021:153, 117. punkts).

raksturīga tiesiskuma principam [117]. Attiecīgi Savienības tiesībās nekas neliedz dalībvalstīm izmantot sistēmu, saskaņā ar kuru tiesnešus darba interesēs var uz laiku norīkot no vienas tiesas uz citu – tāda paša kompetences līmeņa tiesu vai augstāku tiesu [118].

179. Sistēmās, kurās Tieslietu ministrija atbild par tiesu varas iestāžu organizatoriskajiem un personāla jautājumiem, lēmumi par atsevišķu tiesnešu norīkošanu, visticamāk, ir ministra kompetencē. Ja tiek ievērotas visas likumā paredzētās procedūras, ir sniegtas visas valsts tiesību aktos noteiktās attiecīgās piekrišanas [119] un *norīkojuma laikā joprojām tiek piemērotas parastās tiesību normas* par tiesnešu iecelšanu, atrašanos amatā un atcelšanu, pats par sevi šāds aspekts nav problemātisks.

180. Tomēr acīmredzami tas tā nav saskaņā ar šajās lietās aplūkotajām valsts tiesību normām. Norīkotajiem tiesnešiem daudzējādā ziņā tiek piemērotas nevis parastās tiesību normas, bet gan visai īpašs – un ļoti satraucošs – tiesiskais režīms.

181. Pirmkārt, man šķiet, ka sistēmā, kas atbilst tiesiskuma prasībām, būtu jābūt vismaz kādai pārredzamībai un atbildībai attiecībā uz lēmumiem par tiesnešu norīkošanu. Precizēšu, es nedomāju, ka šie lēmumi obligāti ir kādā veidā (tieši) jāpārbauda tiesā. Tomēr būtu jābūt citu veidu pārbaudei, lai nepieļautu patvaļu un manipulācijas riskus [120].

182. Konkrētāk, jebkuri lēmumi par tiesneša norīkošanu (lēmums par norīkošanu vai norīkojuma izbeigšanu) būtu jāpieņem, pamatojoties uz kādiem *ex ante* zināmiem kritērijiem, un tiem ir jābūt pienācīgi pamatotiem. Manuprāt, ne abstraktajiem kritērijiem, ne konkrētajam pamatojumam nav nepieciešama sevišķa detalizācija. Tomēr, lai nodrošinātu kādu pārraudzību, tiem ir jāspēj sniegt minimālu skaidrību, kāpēc un kā konkrētais lēmums ir pieņemts [121].

183. Tomēr šādas iezīmes nav atrodamas attiecīgajos valsts pasākumos. Kā ir paskaidrojusi iesniedzējtiesa, kritēriji, ko tieslietu ministrs/ģenerālprokurors ir izmantojis tiesnešu norīkošanai un viņu norīkojuma izbeigšanai, ja arī pastāv, katrā ziņā nav publiski pieejami. Es arī saprotu, ka šajos lēmumos nav iekļauts nekāds pamatojums. Šādos apstākļos ir grūti runāt par kāda veida pārredzamību, atbildību un kontroli.

184. Otrkārt, tas, ka norīkojums ir uz nenoteiktu laiku un to var izbeigt jebkurā brīdī pēc tieslietu ministra/ģenerālprokurora ieskatiem, ir pamats nopietnām bažām. Faktiski ir grūti iedomāties vēl acīmredzamāku tiesnešu neatceļamības principa tiešas sadursmes piemēru. Šajā saistībā sliecos uzskatīt, ka (tiesneša) norīkojumam parasti būtu jābūt uz noteiktu laiku, ko nosaka vai nu laika izteiksmē, vai līdz kāda cita objektīvi nosakāma notikuma iestāšanās brīdim (piemēram, kad ir atkal nokomplektēts tiesas parastais personālsastāvs vai kad ir normalizējies šajā tiesā izskatāmo lietu skaits, vispirms jau atkarībā no tā, kāds ir bijis norīkošanas precīzais iemesls) [122].

[117] Spriedums A. K. u.c., 130. punkts un tajā minētā judikatūra. Sīkāk kopā ar turpmākām atsaucēm skat. manus secinājumus lietā *AFJR*, 230. punkts.

[118] Līdzīgi – ECT spriedumi, 2011. gada 25. oktobris, *Richert* pret Poliju (CE:ECHR:2011:1025JUD005480907, 44. punkts), un 2012. gada 20. marts, *Dryzek* pret Poliju (CE:ECHR:2012:0320DEC001228509, 49. punkts).

[119] Piemēram, no tiesu iestādes pašpārvaldes struktūras un/vai iesaistīto tiesu priekšsēdētājiem vai padomēm, un/vai attiecīgā tiesneša.

[120] Skat. ECT spriedumu, 2011. gada 25. oktobris, *Richert* pret Poliju (CE:ECHR:2011:1025JUD005480907, 42. un 44. punkts un tajos minētā judikatūra).

[121] Pārraudzība var būt jebkādā veidā – vai tā būtu citu valdības un/vai valsts parlamenta locekļu īstenota pārraudzība, plašsaziņas līdzekļu un sabiedriskās domas īstenota uzraudzība, vai galu galā to varētu darīt iespējamais procesa dalībnieks, kurš varētu paust šaubas par iztiesāšanas sastāvu, kas aicināts izskatīt lietu, un varētu rosināt šo jautājumu savas lietas procesa gaitā.

[122] Skat. ECT spriedumu, 2011. gada 25. oktobris, *Richert* pret Poliju (CE:ECHR:2011:1025JUD005480907, 45. punkts).

185. Protams, šajā ziņā ir jābūt noteiktai elastībai gan attiecībā uz apstākļiem, kas pamato norīkošanu vai norīkojuma izbeigšanu, gan tā ilgumu. Tomēr tas, ka tieslietu ministrs/ģenerālprokurors drīkst neierobežoti, nepārskatāmi un bez pārskatīšanas iespējām norīkot tiesnešus un jebkurā brīdī *atcelt viņus* pēc saviem ieskatiem, stipri pārsniedz to, ko varētu uzskatīt par pamatotu un nepieciešamu valsts tieslietu struktūras vienmērīgas darbības un tās darbplūsmas nodrošināšanai. Eiropas Parlaments jau reiz ir atzīmējis, ka "rīcības brīvība var būt nenovēršams ļaunums modernā pārvaldē; tomēr absolūta rīcības brīvība savienojumā ar absolūtu pārredzamības trūkumu ir pilnīgi pretrunā tiesiskumam" [123].

186. Treškārt, runa ir ne tikai par neierobežotu rīcības brīvību, kas piešķirta valdības loceklim (un nevis, piemēram, tiesu iestādes pašpārvaldes struktūrai, kas vairāk vai mazāk varētu mīkstināt problēmu), bet arī par to, ka šis valdības loceklis "sēž uz diviem krēsliem". Proti, saskaņā ar pašlaik valstī izveidoto konstitucionālo kārtību tieslietu ministrs ieņem arī (valsts) ģenerālprokurora amatu. Man šķiet, ka tā ir viena no satraucošākajām, ja ne pati satraucošākā valsts tiesiskā regulējuma iezīme.

187. Šajā statusā tieslietu ministrs ir prokuratūras vadītājs šajā dalībvalstī un viņa kompetencē ir visa valsts prokuratūra. Viņam ir plašas pilnvaras attiecībā uz viņa padotībā esošajiem prokuroriem. Tostarp valsts tiesību aktos viņam ir piešķirtas pilnvaras pieņemt lēmumus "par procesuālo darbību tiesā saturu", un padotajam prokuroram ir jārīkojas saskaņā ar šiem lēmumiem [124].

188. Tādējādi tiek radīta "velnišķīga" savienība starp divām institucionālām struktūrām, kurām parasti būtu jādarbojas šķirti. It īpaši attiecībā uz tiesnešu norīkošanu tas faktiski nozīmē, ka viens katra kriminālprocesa dalībnieks (prokurors) ir hierarhiski augstākā pozīcijā, veidojot iztiesāšanas sastāvu (tā daļu), kas izskatīs padoto prokuroru ierosinātās lietas.

189. Sekas acīmredzami ir tādas, ka dažiem tiesnešiem var būt stimuls (lai neteiktu vairāk) pieņemt prokuroram labvēlīgu nolēmumu vai, runājot vispārīgāk, nolēmumu, kas būs labvēlīgs tieslietu ministram/ģenerālprokuroram. Proti, zemākas instances tiesu tiesnešiem var likties vilinoša iespēja tikt apbalvotiem ar norīkojumu uz augstākas instances tiesu, kas viņiem var sniegt lielākas karjeras iespējas un augstāku atalgojumu. Savukārt jau norīkotie tiesneši var atturēties rīkoties neatkarīgi, lai izvairītos no riska, ka tieslietu ministrs/ģenerālprokurors var izbeigt viņu norīkojumu.

190. Visbeidzot, ceturtkārt, aprakstīto situāciju vēl vairāk pasliktina tas, ka daži norīkotie tiesneši var ieņemt arī disciplinārlietu pārstāvju amatu pie *Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych*. Katrā ziņā nav grūti iedomāties, ka tiesneši var nevēlēties nepiekrist kolēģiem, kuri kādu dienu var pret viņiem ierosināt disciplinārlietu. Turklāt strukturālā ziņā šādas personas var ļoti labi tikt uztvertas par tādām, kas īsteno "izkliedētu kontroli un uzraudzību" iztiesāšanas sastāvā un tiesā, uz kuru tās ir norīkotas, ņemot vērā sava norīkojuma kontekstu un parametrus.

123 Eiropas Parlamenta (2006) Ziņojums par Komisijas 21. un 22. gada pārskatu par Kopienas tiesību piemērošanas pārraudzību (A6-0089/2006 *final*), 17. lpp.

124 Sīkākai izvērtēšanai skat. Venēcijas komisijas Atzinumu par grozīto Likumu par Valsts prokuratūru (2017), Atzinums 892/2017.

191. Nav pārsteigums, ka Tiesā patlaban ir vairākas tiesvedības, kurās tiek apšaubīta tiesnešiem piemērojamo Polijas disciplināro pasākumu atbilstība Savienības tiesībām [125]. 2020. gada 8. aprīļa rīkojumā Tiesa ir norādījusi vairākus iespējamos problēmjautājumus šajā saistībā [126]. Ir arī labi zināms, ka nesen Polijā ir uzsāktas vairākas disciplinārlietas pret tiesnešiem, kuri vienkārši ir izmantojuši LESD 267. pantā noteikto iespēju nosūtīt Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

192. Īsumā – attiecīgās valsts tiesību normas, no vienas puses, rada norīkoto tiesnešu, prokuroru un (viena) valdības locekļa sakaru tīklu, kas ir visai satraucošs, un, no otras puses, tiesnešu, parasto prokuroru un disciplinārlietas pārstāvju lomu neveselīgu sajukumu.

193. Pirms secinājumu izdarīšanas šajā jautājumā noteikti jāpiebilst, ka mani nepārliecina *Prokuratura Regionalna w Lublinie* sniegtie argumenti šajā jautājumā. Es neredzu, kā tas, ka tiesnešu norīkošanas sistēma tika ieviesta ilgu laiku pirms pašreizējās valdības izveides, varētu ietekmēt vērtējumu par sistēmas atbilstību vai neatbilstību Savienības tiesībām. Iepriekš minētos atzinumus neliek apšaubīt arī tas, ka norīkojums ir atļauts vienīgi ar attiecīgā tiesneša piekrišanu (kopš Polijas Konstitucionālā tiesa pasludināja norīkošanu bez piekrišanas par nekonstitucionālu) [127].

194. Varu tikai vēlreiz uzsvērt, ka no Savienības tiesību skatpunkta nav nekāda problēmjautājuma par tiesnešu norīkošanu *per se* ar nosacījumu, ka, esot norīkotiem valsts tiesu struktūrās, šiem tiesnešiem ir nodrošinātas tādas pašas garantijas neatceļamības un neatkarības ziņā kā visiem citiem šīs tiesas tiesnešiem. Tomēr, ņemot vērā šajā iedaļā sīki izklāstītos iemeslus, ir pavisam skaidrs, ka šajās lietās tas tā nav.

195. Noslēdzot – uzskatu, ka tādos apstākļos, kādi ir pamatlietās, minimālās garantijas, kas ir nepieciešamas, lai nodrošinātu obligāto izpildvaras un tiesu varas dalījumu, vairs nepastāv. Attiecīgās valsts tiesību normas nesniedz pietiekamas garantijas, lai personas, it īpaši tās, pret kurām ir ierosināts kriminālprocess, izjustu pamatotu uzticību, ka tiesneši, kas iecelti iztiesāšanas sastāvā, nav pakļauti ārējam spiedienam un politiskai ietekmei un ka nav ieinteresēti lietas iznākumā.

196. Tādējādi šīs valsts tiesību normas neatbilst LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai. Kā Tiesa ir nesen atzīmējusi lietā A.B. u.c., saskaņā ar šo tiesību normu dalībvalstīm ir noteikts pienākums sasniegt skaidru un precīzu rezultātu, un tas nav saistīts ne ar kādu nosacījumu par to tiesu neatkarību, kurām ir jāinterpretē un jāpiemēro Savienības tiesības [128]. Citiem vārdiem, šai tiesību normai ir tieša iedarbība, un tādējādi tā dod tiesības valsts tiesai, pamatojoties uz Savienības tiesību pārākuma principu, darīt visu, kas ir tās varā, lai nodrošinātu valsts tiesību atbilstību Savienības tiesībām [129].

197. Ņemot vērā minēto, uzskatu, ka nav nepieciešams uzkavēties pie iemesliem, kāpēc attiecīgās valsts tiesību normas ir pretrunā arī Direktīvas 2016/343 noteikumiem. Tik nopietna LES 19. panta 1. punkta pārkāpuma kontekstā ir maza jēga iesaistīties turpmākās diskusijās par to, vai

[125] Skat. it īpaši lietu C-791/19 Komisija/Polija (Disciplinārie pasākumi attiecībā uz tiesnešiem). Skat. ģenerāladvokāta J. Tančeva secinājumus minētajā lietā (C-791/19, EU:C:2021:366).

[126] Rīkojums, 2020. gada 8. aprīlis, Komisija/Polija (C-791/19 R, EU:C:2020:277).

[127] Spriedums, 2009. gada 15. janvāris, Nr. K 45/07, OTK ZU Nr. 1/a/2009, 3. pozīcija.

[128] Spriedums, 2021. gada 2. marts, A.B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība) (C-824/18, EU:C:2021:153, 146. punkts).

[129] Skat. nesenāk, piemēram, spriedumu, 2018. gada 4. decembris, *Minister for Justice and Equality* un *Commissioner of the Garda Síochána* (C-378/17, EU:C:2018:979, 36. punkts un tajā minētā judikatūra).

pienākums pierādīt aizdomās turēto vai apsūdzēto vainu joprojām ir apsūdzībai un vai šaubas faktiski ir tulkojamas par labu aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem. Nevainīguma prezumpcijas princips jau pašā saknē ir iedragāts, kad viena un tā pati persona – tieslietu ministrs/ģenerālprokurors – var kriminālprocesā ietekmēt gan prokurorus, gan dažus iztiesājošā sastāva tiesnešus. Tādējādi man šķiet, ka neizbēgami vienlaikus ir pārkāpti arī Direktīvas 2016/343 noteikumi.

V. Secinājumi

198. Ierosinu Tiesai uz *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa, Polija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

– LES 19. panta 1. punkta otrā daļa, to aplūkojot kopsakarā ar LES 2. pantu, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā krimināprocesā, 6. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir valsts tiesību normas, saskaņā ar kurām tieslietu ministrs, kas vienlaikus ir arī ģenerālprokurors, drīkst, pamatojoties uz publiski nepieejamiem kritērijiem, pēc saviem ieskatiem norīkot tiesnešus uz augstākas instances tiesām uz nenoteiktu laiku un jebkurā brīdī izbeigt šo norīkojumu;

– otrais, trešais un ceturtais jautājums ir nepieņemams.